

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**ANALIZA PROBLEMOV PRI KONSOLIDACIJI PODJETIJ V
SKUPINI V DRŽAVAH Z RAZLIČNIMI RAČUNOVODSKIMI
REŠITVAMI**

Ljubljana, februar 2010

NATAŠA BOGATAJ

IZJAVA

Študentka Nataša Bogataj izjavljam, da sem avtorica tega magistrskega dela, ki sem ga napisala v soglasju s svetovalcem prof. dr. Slavko Kavčič in da v skladu s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, februar 2010

Podpis:

KAZALO

	UVOD	1
1	KONCEPT KONSOLIDACIJE NA SPLOŠNO	4
1.1	Namen KRI	4
1.2	Oprelitev konsolidacije in KRI	5
1.3	Oprelitev skupine	5
1.4	Vrste poslovnih združitv	8
1.5	Oprelitev računovodskega poročila in konsolidiranega letnega poročila ..	10
1.6	Teorije konsolidiranja	11
	1.6.1 Interesna teorija	11
	1.6.2 Teorija matičnega podjetja	11
	1.6.3 Teorija enotnega podjetja	12
1.7	Metode konsolidiranja	12
	1.7.1 Načini vrednotenja finančnih naložb v kapital drugih podjetij	12
	1.7.2 Popolna konsolidacija.....	13
	1.7.3 Sorazmerna konsolidacija.....	14
	1.7.4 Kapitalska metoda konsolidiranja	14
1.8	Predpostavke konsolidiranja	15
	1.8.1 Predpostavka enotnega podjetja.....	15
	1.8.2 Predpostavka o izkazovanju resničnega premoženjskega in finančnega stanja ter poslovnega izida.....	15
	1.8.3 Predpostavka popolnosti vsebine računovodskih izkazov in enotnega zajemanja vanje.....	16
	1.8.4 Predpostavka popolnosti skupine.....	16
	1.8.5 Predpostavka enotnega vrednotenja.....	16
	1.8.6 Predpostavka istega datuma.....	17
	1.8.7 Predpostavka doslednje stanovitnosti metod konsolidiranja.....	18
	1.8.8 Predpostavka jasnosti in preglednosti.....	18
	1.8.9 Predpostavka gospodarnosti.....	18
	1.8.10 Predpostavka pomembnosti.....	18
1.9	Prva konsolidacija in naslednje konsolidacije	18
1.10	Postopki konsolidiranja	21
	1.10.1 Konsolidiranje naložb in kapitala.....	21
	1.10.2 Nakupi in prodaje deležev odvisnih podjetij med letom	22
	1.10.3 Izločanje terjatev in obveznosti	22
	1.10.4 Izločanje prihodkov in odhodkov	24
	1.10.5 Izločanje dividend	25
	1.10.6 Izločanje vmesnih izgub in dobičkov	25
1.11	Odloženi davki pri konsolidaciji in poslovnih združitvah	26
	1.11.1 Odloženi davki na splošno.....	26
	1.11.2 Odloženi davki v KRI.....	27

1.11.2.1	Razlogi za pojav odloženih davkov v KRI.....	27
1.11.2.2	Odloženi davki, nastajajoči pri nakupni metodi in odloženi davki nastajajoči pri prevrednotenju na pošteno vrednost	27
1.11.2.3	Nerealizirani dobički pri transakcijah znotraj skupine in odloženi davki	28
1.11.2.4	Pripoznavanje in merjenje odloženih davkov	28
2	PREDSTAVITEV RAČUNOVODSTVA IZBRANIH DRŽAV	30
2.1	Evropski pravni red in MSRP	30
2.2	Ureditev konsolidacije v Sloveniji	31
2.2.1	Zakonodajni okvir konsolidacije v Sloveniji.....	31
2.2.2	Pravila konsolidiranja po SRS 2006.....	32
2.3	Ureditev MSRP v Srbiji	33
2.4	Ureditev MRSP v Bosni in Hercegovini	33
2.5	Ureditev MRSP na Hrvaškem	33
3	RAČUNOVODSKE REŠITVE KONSOLIDACIJE PO MSRP	34
3.1	MRS 27 - Konsolidirani in ločeni računovodski izkazi	34
3.2	MRS 28 - Finančne naložbe v pridružena podjetja.....	36
3.3	MRS 31 - Deleži v skupnih vlaganjih.....	37
3.4	MSRP 3 - Poslovne združitve	38
3.5	Spremenjena standarda MSRP 3 in MRS 27 v letu 2009	41
4	PRIMER KONSOLIDACIJE PODJETJA, KI IMA ODVISNA PODJETJA V SLOVENIJI IN IZBRANIH DRŽAVAH.....	42
4.1	Organiziranje in načrtovanje priprave KRI.....	43
4.2	Prilagoditev računovodskih izkazov odvisnih podjetij na raven matičnega podjetja	44
4.3	Prevajanje iz tujih valut.....	45
4.4	Uporaba MSRP matičnega podjetja S v Republiki Sloveniji.....	47
4.5	Uporaba MSRP v odvisnem podjetju A v Republiki Slovenji.....	50
4.6	Uporaba MSRP v odvisnem podjetju B v BiH.	51
4.7	Uporaba MSRP v odvisnem podjetju C v Republiki Srbiji	53
4.8	Uporaba MSRP v odvisnem podjetju Č v Republiki Hrvaški.....	54
4.9	Povzetek prilagoditev računovodskih postavk odvisnih podjetij zaradi različnih računovodskih usmeritev na raven skupine	55
	SKLEP	59
	LITERATURA IN VIRI	60

KAZALO TABEL

- Tabela 1 - Prikaz vrednotenja finančnih naložb v kapital drugih podjetij po SRS
- Tabela 2 - Pogoji za mala podjetja iz 55. člena ZGD-1, povečani za 20 odstotkov
- Tabela 3 - Primerjava med MRS 27 in ZGD-1
- Tabela 4 - Povzetek pomembnejših računovodskih sprememb
- Tabela 5 - Prilagoditev računovodskih postavk odvisnih podjetij na raven skupine pri osnovnih sredstvih
- Tabela 6 - Prilagoditev računovodskih postavk odvisnih podjetij na raven skupine zaradi amortizacijske metode
- Tabela 7 - Prilagoditev računovodskih postavk odvisnih podjetij na raven skupine zaradi amortizacijskih stopenj
- Tabela 8 - Prilagoditev računovodskih postavk odvisnih podjetij na raven skupine pri finančnih naložbah
- Tabela 9 - Prilagoditev računovodskih postavk odvisnih podjetij na raven skupine pri zalogah
- Tabela 10 - Prilagoditev računovodskih postavk odvisnih podjetij na raven skupine pri terjatvah
- Tabela 11 - Prilagoditev računovodskih postavk odvisnih podjetij na raven skupine pri dolgoročnih rezervacijah
- Tabela 12 - Prilagoditev računovodskih postavk odvisnih podjetij na raven skupine pri kratkoročnih rezervacijah
- Tabela 13 - Prilagoditev računovodskih postavk odvisnih podjetij na raven skupine pri odloženih davkih

UVOD

Oprelitev problema, namena in cilja dela

Informacije, ki jih zagotavljajo računovodski izkazi, morajo kar najbolj predstavljati resnično in pošteno stanje poslovanja podjetja ter poslovni izid na dan sestavitve računovodskih izkazov. Pri njihovem sestavljanju je treba kar najbolj upoštevati pričakovane negotovosti in predpostavko previdnosti (Odar, 2001, str. 232). Tu so tudi vzroki za spremembe na področju računovodenja v Evropski uniji. Z dopolnitvijo pravnega okvira je Evropska unija prispevala k uspešnemu in stroškovno učinkovitemu delovanju kapitalskega trga ter s tem tudi k sprejetju Mednarodnih standardov računovodskega poročanja (v nadaljevanju MSRP) v Skupnosti in njihovi uporabi v njej (Odar, 2003, str. 54). Namen sprejetja in uporabe MSRP je bil uskladitev računovodskih informacij ter zagotovitev visoke stopnje preglednosti in primerljivosti računovodskih izkazov ter s tem učinkovitega delovanja kapitalskega trga Skupnosti in notranjega trga, saj je varstvo vlagateljev in ohranitev finančnega trga pomemben vidik oblikovanja notranjega trga (Odar, 2003, str. 54).

Da ima računovodsko poročanje v sodobnem tržnem gospodarstvu zelo pomembno informativno vlogo, se zavedamo vsi. S prostim pretokom ljudi, blaga in kapitala pridobivajo taka poročila novo dimenzijo. Če dve ali več samostojnih podjetij poslujejo med seboj neodvisno, so informacije o njihovem finančnem položaju in poslovnem izidu razvidne iz njihovih računovodskih izkazov. Namen konsolidiranih¹ računovodskih izkazov (v nadaljevanju KRI) je razkriti tovrstne povezave in prikazati skupino takih podjetij kot gospodarsko enoto. S potrebo po konsolidiranju računovodskih izkazov in njihovo težavnostjo so se začele razvijati teorije, metode in tehnike za pravilno izvajanje le-teh. Glede na raznolik čas, prostor in gospodarstvo so se ustalile in se uporabljajo po različnih konceptih.

V Sloveniji je bilo kot ena izmed novosti v računovodstvu leta 1993 s sprejetjem zakona o gospodarskih družbah in slovenskih računovodskih standardov uvedeno tudi pripravljane KRI. Z vstopom v Evropsko unijo je za slovenska podjetja začela veljati Uredba (ES), št. 1606/2002 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. julija 2002 o uporabi mednarodnih računovodskih standardov (v nadaljevanju MRS). 29. septembra 2003 je bila sprejeta še Uredba (ES), št. 1725/2003 o sprejetju nekaterih MRS v skladu z Uredbo (ES), št. 1606/2002. V njej so bili objavljeni tudi pomembnejši standardi, ki so povezani s tematiko, obravnavano v magistrskem delu. Naj še poudarim, da sta bili obe uredbi tudi že večkrat dopolnjeni.

¹ Izraz konsolidacija je uporabljen v zakonu o gospodarskih družbah, izraz uskupinjevanje pa v slovenskih računovodskih standardih 2006. Vsebinske razlike med njima ni. V magistrskem delu uporabljam izraz konsolidacija in tudi konsolidirani računovodski izkazi namesto uskupinjeni računovodski izkazi. Tudi med njima ni vsebinske razlike.

Uredba št. 1606/2002 je obvezna za tista podjetja s sedežem v Republiki Sloveniji, katerih vrednostni papirji so uvrščeni na katerega od organiziranih trgov vrednostnih papirjev v Evropski uniji in ki so zavezana h konsolidiranju. Za določitev zavezancev za uporabo MSRP so sledile še spremembe zakona o gospodarskih družbah – ZGD – H (Ur. l. RS, št. 139/2004), ki so postavile zahtevo, da slovenski računovodski standardi ne smejo biti v nasprotju z MSRP. Zato smo leta 2006 dobili nove slovenske računovodske standarde. Z Zakonom o gospodarskih družbah – 1 (v nadaljevanju ZGD-1) je bila končana tudi novelacija slovenskih računovodskih standardov (v nadaljevanju SRS 2006).

Tovrstna problematika je aktualna tudi pri Hrvatih in v drugih državah nekdanje Socialistične federativne republike Jugoslavije (v nadaljevanju SFRJ), med katerimi izpostavljam še Republiko Srbijo ter Bosno in Hercegovino (v nadaljevanju BiH). Glede na spremenljivost MRS, zaradi česar se spreminjajo tudi računovodski predpisi na nacionalni ravni in drugi relevantni predpisi, se pri konsolidiranju pojavijo dodatni problemi, zaradi česar se zmanjša primerljivost računovodskih izkazov in s tem tudi KRI med obdobji. Dodatno mednarodno primerljivost računovodskih izkazov otežujeta različno hitro sprejemanje in prilagajanje spremembam MRS.

BiH se danes srečuje s prevedbo MRS in implementacijo le-teh v prakso. Njihov Mednarodni odbor za računovodske standarde trenutno posveča večjo pozornost uvajanju MRS za mala in srednja podjetja, ki so znatno poenostavljeni v primerjavi z MRS, ki so bili v prvi vrsti namenjeni podjetjem, ki kotirajo na borzi, končno obliko pa naj bi dočakali v bližnji prihodnosti. Sicer pa BiH na tem področju počasi sledi Hrvaški. Hrvaška se zaveda, da samo dobra zakonodaja ni zadostna brez strogega in doslednega upoštevanja le-te v praksi. Pozornost zato namenjajo pravilni uporabi MRS v praksi, visoko strokovno usposobljeni reviziji in izobraževanju kadrov (Pervan, 2004, str. 469).

Srbija je februarja 2008 objavila prevod MSRP. Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Republike Srbije jih je prevedla in uskladila ter objavila v dveh izdajah z usklajenim prevodom okvirov, ki so potrebni za nadaljnji pravilni prikaz finančno-računovodskih poročil z vsemi ostalimi nujnimi tolmačenji, brez katerih trenutnih predpisov ni mogoče sprejeti oziroma uskladiti z MRS. 21. februarja 2008 je Združenje računovodstva in revizorjev Srbije v obvestilu, ki je bilo objavljeno na spletu, navedlo nekaj dejstev v zvezi s to objavo, ki jih na kratko povzemam. Srbska strokovna javnost po njihovem mnenju kritično pristopa k objavi prevoda MRS, ki ga je pripravilo njihovo ministrstvo za finance, saj naj bi šlo za objavo okrnjene oziroma manjkajoče vsebine MRS. S tem se neposredno dela škoda tako uporabnikom finančno-računovodskih poročil kakor tudi ustanovam, ki se profesionalno ukvarjajo s sestavo le-teh. Tako ravnanje nenazadnje omogoča improvizacijo in pretirano poenostavljanje kompleksnih vsebin MRS, kar posledično zmanjšuje kakovost finančno-računovodskih poročil neposredno na (neprimerljivo) nižjo raven.

Da gre za aktualno in perečo problematiko, dokazuje tudi Svetovna banka, ki daje s študijami pomembna priporočila za izboljšanje računovodskega poročanja ter s tem posledično primerljivost in izboljšanje kakovosti priprave konsolidiranih računovodskih poročil iz različnih držav z različnimi računovodskimi rešitvami. Vsa našeta problematika ima vpliv na pripravo KRI podjetij, ki imajo odvisna podjetja v državah z različnimi računovodskimi predpisi.

Pri delu, ki ga opravljam v računovodskem servisu, sem se v zadnjih letih srečala s sestavljanjem KRI in se pri tem bližje seznanila s problematiko priprave tovrstnih računovodskih poročil. Spoznala sem, da so pravilno sestavljeni KRI bistvenega pomena za uporabnike teh informacij. Pri tem sem opazila, da se, čeprav kolikor je mogoče pospešeno uvajajo MRS tudi v državah nekdanje Jugoslavije, pojavljajo ne samo vsebinski, ampak tudi praktični problemi, kot je dostava pravočasnih in pravilnih računovodskih podatkov sestavljavcu KRI. Namen magistrskega dela je torej prikazati na eni strani pomembnost harmonizacije predpisov na področju računovodenja ter na drugi probleme in rešitve le-teh pri sestavljanju konsolidiranih izkazov med državami z različnimi računovodskimi rešitvami. Poudariti želim pomembnost zahtev Evropske unije po mednarodni primerljivosti računovodskih poročil s poudarkom na pričakovanih negotovostih in upoštevanju predpostavk konsolidiranja ter problemih, ki se pojavljajo pri prilagajanju in sprejemanju računovodskih rešitev Evropske unije na trgih nekdanje SFRJ (Hrvaške, Srbije in BiH).

Ker sem mnenja, da so KRI zaradi globalizacije mednarodnih trgov vse bolj pomembni, tematika pa več kot aktualna, sem v delu prikazala teoretične rešitve sestavljanja KRI in praktični primer ter na podlagi izkušenj in proučene literature podala ustrezne ugotovitve in predloge rešitve problemov, ki se pojavijo pri sestavljanju KRI v državah z različnimi računovodskimi rešitvami. S tem skušam pomagati sestavljavcem KRI do najboljših rešitev.

Metode proučevanja in struktura dela

Magistrsko delo temelji predvsem na proučevanju in sintetiziranju različnih teoretičnih virov, ki se nanašajo na konsolidacijo, probleme pri sestavljanju KRI in informativno vrednost konsolidiranih računovodskih poročil. V pomoč pri pripravi magistrskega dela so mi bili tako domača strokovna literatura in zakonski predpisi (predvsem ZGD-1, MSRP in SRS 2006) kot tuja literatura, zakoni in drugi predpisi, ki urejajo to področje, ter najnovejši prispevki in članki. Pri tem sem se opirala tudi na znanje, pridobljeno na podiplomskem študiju, in delovne izkušnje.

V uvodu predstavljam problematiko, namen, cilj, uporabljene metode in strukturo dela. Po uvodu poskušam predvsem iz domače in tuje literature odgovoriti na vprašanja, kaj je sploh konsolidacija, kakšen je njen namen, kako se pripravi konsolidirano letno poročilo, kako je definirana skupina, združitve, kakšne so predpostavke konsolidacije

ter kakšne metode, postopki in teorije obstajajo. Tu tudi podrobneje predstavljam razlike med prvo in naslednjimi konsolidacijami ter odložene davke. Slednje v delo vključujem zaradi aktualnosti tematike in postopnega uvajanja v računovodsko prakso. Potem predstavljam računovodstva v izbranih državah, in sicer v Sloveniji, BiH, Srbiji in na Hrvaškem. Posebno poglavje namenjam računovodskim rešitvam konsolidacije po MSRP. V četrtem poglavju iz vsega navedenega predstavljam primer konsolidacije podjetja, ki ima odvisna podjetja v Sloveniji in izbranih državah. Delo zaključim s sklepno mislijo ter navedbo literature in virov.

1 KONCEPT KONSOLIDACIJE NA SPLOŠNO

1.1 Namen KRI

Če dve ali več samostojnih podjetij poslujejo med seboj neodvisno, so informacije o njihovem finančnem položaju in poslovnem izidu razvidne iz njihovih računovodskih izkazov. Namen KRI je razkriti tovrstne povezave in prikazati skupino takih podjetij kot gospodarsko enoto.

KRI so predvsem informativne narave. Ta pa je pomembna, ker so danes v svetu skupine podjetij glavne nosilke gospodarske dejavnosti. Med seboj povezana podjetja lahko s posebno politiko bilanciranja zameglijo oziroma onemogočijo vpogled v resnično premoženjsko in finančno stanje ter poslovno uspešnost posameznih podjetij.

Primeri takega bilanciranja so (Vrankar, 1995, str. 13):

- različno datiranje računovodskih izkazov, ki omogoča časovno neusklajenost poslovnih izidov med podjetji;
- obračunavanje blaga in storitev nad primerljivimi tržnimi cenami ali pod njimi;
- uporaba različnih načel vrednotenja in izkazovanja v posameznih računovodskih izkazih;
- prenos kritičnih dejavnosti v podjetja, katerih računovodskih izkazov ni treba javno objavljati oziroma jih je treba objavljati le v omejenem obsegu.

Z naštetimi dejanji in podobnimi ravnanji je vsem vpletenim osebam okrnjena možnost odločanja in uresničevanja njihovih interesov. Investitorji, ki so investirali v podjetje z odvisnimi podjetji, iz računovodskih izkazov tega podjetja ne dobijo poštene in resnične slike o podjetju, saj računovodski izkazi izkazujejo le tista sredstva in obveznosti, ki se nanašajo na obvladujoče podjetje kot pravno obliko, v izkazu poslovnega izida pa so v povezavi z odvisnimi podjetji prikazani samo tisti prihodki, ki se nanašajo na izplačane dividende oziroma kapitalske dobičke (Taylor, 1996, str. 2). Glavni namen KRI je pridobitev informacij za uporabnike. Uporabniki informacij, ki jih podajajo KRI, so

poleg potencialnih investitorjev predvsem lastniki podjetij, njihovi predstavniki, upniki, vodstva podjetij, kupci, delojemalci in javnost.

1.2 Opredelitev konsolidacije in KRI

Po Pojmovniku računovodstva, financ in revizije (Turk, 2000, str. 786) konsolidacija pomeni uskupinjenje. Opredeljena je kot spojitev istovrstnih računovodskih podatkov, ki se nanašajo na obvladujoče podjetje in od njega odvisna podjetja, tako da se izločijo podatki iz njihovih medsebojnih razmerij. Posledica konsolidiranja, uskupinjenja je konsolidirana bilanca stanja (skupinska bilanca stanja), konsolidirani izkaz poslovnega izida (skupinski izkaz poslovnega izida), konsolidirani izkaz finančnih tokov (skupinski izkaz finančnega izida) in drugi izkazi.

KRI prikazuje premoženjsko stanje in poslovni izid skupine, kot da bi šlo za eno samo podjetje (Needles & Powers, 1998, str. 736). Gre za skupek računovodskih izkazov posameznih med seboj povezanih podjetij, ki prikazujejo poleg premoženjskega in poslovnega stanja skupine še finančno stanje, denarne tokove in gibanje kapitala, kot da bi šlo za eno samo podjetje.

Konsolidacija se izvaja zaradi zadovoljevanja potreb po računovodskih informacijah, ki kažejo rezultate poslovanja in spremembe v finančnem stanju skupine kot celote, tako obvladujočega kot odvisnih podjetij (Guzić, 2008, str. 22). Potreba po tako prilagojenih in dopoljenih računovodskih izkazih torej izvira iz namena pravilnega informiranja vseh, ki te informacije potrebujejo in jih zanimajo.

1.3 Opredelitev skupine

Opredelitev skupine oziroma kontrole je urejena z zakonodajo. Skupina kot taka je gospodarska in ne pravna enota, torej ni samostojna nosilka pravic in dolžnosti. Kadar govorimo o sestavljanju KRI, je treba upoštevati razmerja med podjetji. V tem pogledu so nekatera obvladujoča, druga pa obvladana (odvisna). Odvisno podjetje nastane na enega izmed naslednjih načinov (Atrill & McLaney, 2002, str. 242):

- obvladujoče podjetje ustanovi novo podjetje z namenom, da bi opravljalo del poslov obvladujočega podjetja ali kakšno drugo aktivnost;
- obvladujoče podjetje kupi večino ali vse delnice ali deleže drugega obstoječega podjetja; to je prevzem.

Obvladovanje je zmožnost odločanja o poslovnih usmeritvah podjetja za pridobivanje koristi iz njegovega delovanja. Podjetje, ki ga obvladuje drugo podjetje, je imenovano odvisno (MRS 27.4 in 28.2). **Obvladujoče podjetje** je tisto, ki ima eno ali več odvisnih podjetij (MRS 27.4). **Odvisno podjetje** je torej subjekt, ki ga obvladuje obvladujoče

podjetje (MRS 27.4). Je pravno samostojno podjetje, na katero ima drugo podjetje (obvladujoče) neposredno ali posredno prevladujoč vpliv. Predpostavlja se, da je podjetje v večinski lasti odvisno od podjetja, ki ima v njem večinski delež. **Skupina** so obvladujoče podjetje in vsa njegova odvisna podjetja (MRS 27.4).

Podjetje obvladuje drugo podjetje, kadar ima v njem posredno ali neposredno prek odvisnih podjetij več kot polovico glasovalnih pravic, razen kadar je v izjemnih primerih mogoče jasno dokazati, da tako lastništvo ne pomeni obvladovanja. Če ima obvladujoče podjetje v podjetju polovico ali manj kot polovico glasovalnih pravic, obstaja obvladovanje, če (Guzić, 2008, str. 21):

- obvladuje več kot polovico glasovalnih pravic na podlagi dogovora z drugimi finančnimi vlagatelji;
- ima moč voditi usmeritve financiranja in poslovanja v podjetju po zakonu ali na podlagi statuta ali pogodbe;
- ima moč postaviti ali odstaviti večino članov upravnega odbora ali temu ustreznega organa, ki obvladuje to drugo podjetje;
- ima moč zagotoviti večino glasov na sestankih upravnega odbora ali temu ustreznega organa, ki obvladuje to drugo podjetje.

MRS 28.2, ki velja od 1. januarja 2005, določa, da je podjetje, v katerem ima naložbenik pomemben vpliv, **pridruženo podjetje**. Pomemben vpliv opredeljuje moč sodelovati pri odločitvah o finančni in poslovni politiki podjetja, v katero se naložbi, ne pa obvladovati ali skupaj obvladovati tako politiko. Velja predpostavka, da ima naložbenik pomemben vpliv v drugem podjetju, če ima posredno ali neposredno 20 odstotkov ali več glasovalne moči v podjetju, v katero naložbi. Dokaz za naložbenikov pomembni vpliv je običajno eno ali več naslednjih dejstev (MRS 28.7):

- zastopstvo v upravnem odboru ali ustreznem odločevalnem organu podjetja, v katero naložbi;
- sodelovanje pri odločanju;
- bistveni posli med naložbenikom in podjetjem, v katero naložbi;
- medsebojno izmenjavanje vodilnega osebja in/ali
- zagotavljanje bistvenih strokovnih informacij.

Manjšinski delež je definiran kot tisti del dobička ali izgube in čistega premoženja odvisnega podjetja, ki se nanaša na kapitalske deleže, ki niso last obvladujočega podjetja niti posredno, prek odvisnih podjetij, niti neposredno (MRS 27.4).

Naj tu omenim še definicijo **povezane stranke** (MRS 24.9 – Razkrivanje povezanih strank). Povezana stranka je povezana s podjetjem (MRS 24.9):

- če usmerja podjetje ali jo to podjetje usmerja ali pa je usmerjana skupaj z njim (sem spadajo tudi obvladujoča podjetja, odvisna podjetja in soodvisna podjetja);
- če ima delež v podjetju, kar ji zagotavlja pomemben vpliv na odločanje v podjetju;
- če izvaja skupno obvladovanje podjetja ali je stranka pridruženo podjetje ali
- če predstavlja stranka skupen podvig.

Kot povezane stranke se obravnavajo tudi ključni člani vodstvenega osebja podjetja ali njegovega obvladujočega podjetja.

Za **povezana podjetja** se torej štejejo pravno samostojna podjetja, ki so v medsebojnem razmerju tako, da (Guzić, 2008, str. 21):

- ima eno podjetje v drugem večinski delež ali večino pravic pri upravljanju;
- je eno podjetje odvisno od drugega (obvladujoče);
- so koncernska podjetja;
- sta dve podjetji vzajemno kapitalsko udeleženi;
- so povezana s podjetniškimi pogodbami.

Koncern sestavljajo obvladujoče in eno ali več odvisnih podjetij, povezanih z enotnim vodstvom obvladujočega podjetja (Guzić, 2008, str. 21). Posamezna podjetja so podjetja koncerna. Pri tem se predpostavlja, da ko je med podjetji sklenjena pogodba o vodenju poslov ali pa je eno podjetje priključeno drugemu, obstaja enotno vodstvo. Ta opisana podjetja sestavljajo KRI, če tvorijo skupino (obvladujoče podjetje ima več kot 50 odstotkov glasovalnih pravic v odvisnih podjetjih ali je obvladujoč položaj pridobilo na drug način). Konsolidacijo morajo torej izvesti tista podjetja v koncernu, ki obvladujejo vsa druga (odvisna) podjetja, imajo večino glasovalnih pravic oziroma so obvladujoč položaj pridobila na drug način (Guzić, 2008, str. 21).

V zgodovini sta se oblikovala dva koncepta kontrole enega podjetja nad drugim ali več drugih podjetij, in sicer se je v Združenih državah Amerike, Veliki Britaniji in vrsti drugih držav uveljavil **koncept pravne kontrole**, po katerem je ta zagotovljena, če ima matično podjetje določen odstotek glasovalnih pravic ali lastniškega kapitala odvisnega podjetja. Ta koncept pa tudi v teh državah mnogi kritizirajo ravno zaradi njegove omejenosti in opozarjajo, da je precej boljši drugi koncept – koncept ekonomske kontrole (Larsen, 2000, str. 234). V Nemčiji se je razvil **koncept ekonomske kontrole**, ki izhaja iz dejanskega stanja povezav med podjetji, kar pomeni, da skupino sestavljajo tudi lastniško samostojna podjetja, če eno podjetje lahko uveljavlja tolikšen večinski vpliv na druga podjetja, da jih v resnici upravlja (Vrankar, 1995, str. 14).

Koncept ekonomske kontrole je uveljavljen tudi v sedmi smernici Evropske unije ter s tem tudi v ZGD-1 in SRS 2006, saj mora Slovenija kot polnopravna članica Evropske unije spoštovati evropski pravni red.

1.4 Vrste poslovnih združitvev

Razlogi za poslovne združitve so si po večini med seboj dokaj podobni. Intenzivnost združevanj je povezana z gospodarsko ravnjo, saj prevzemi najbolj cvetijo na vrhuncu gospodarskega cikla kot posledica lastno ustvarjenih presežnih finančnih sredstev in na drugi strani za lažje pridobivanje kapitala (posojila) (Miklič, 2003, str. 8).

Proces odločitve o poslovni združitvi ima naslednje osnovne korake (Pineches, 1994, str. 844):

- iskanje in identifikacijo možnih rasti;
- oceno velikosti, časovno opredelitev in tveganost dodatnih denarnih tokov;
- finančno oceno predlagane združitve;
- pogajanja;
- izvedbo združitve in povezovanje ciljnega podjetja v prevzemno.

Čeprav so v procesu združitve pomembni vsi koraki, so prvi trije identični s katerokoli drugo investicijo, medtem ko se proces poslovne združitve razlikuje v zadnjih dveh točkah. Prevzemno podjetje se pogaja s ciljnimi, proces pogajanj lahko poteka počasi in zahteva veliko naporov (Miklič, 2003, str. 6). Po sklenitvi dogovora se izvede združitve, kar pomeni, da mora biti poslovanje ciljnega podjetja integrirano v poslovanje prevzemnega.

Združitvev podjetij kot najširše pojmovno povezovanje podjetij se deli na (Seicht, 1997, str. 247):

- pripojitev;
- spojitve;
- prevzem.

Pripojitev podjetij predstavlja združitvev podjetij, pri čemer se premoženje enega ali več podjetij prenese na drugo podjetje, v zamenjavo za zagotovitev delnic podjetja, ki se mu podjetja pripajajo. Pripojitve so prijateljske in v obojestranskem interesu (Kraškovic, 2002, str. 6).

Spojitve je najvišja stopnja združitvev podjetij, pri čemer se premoženje enega ali več podjetij prenese na novoustanovljeno podjetje z zamenjavo za zagotovitev delnic novega podjetja. Tudi spojitve so prijateljske in v obojestranskem interesu (Kraškovic, 2002, str. 6).

Prevzem podjetja je pridobitev takšnega deleža delnic prevzetega podjetja, ki prevzemnemu podjetju zagotavlja zadosten delež glasovalnih pravic (kontrolni delež)

ter tako odločilno vpliva na poslovanje podjetja in sprejem odločitev na skupščini delničarjev (Kraškovic, 2002, str. 6). Prevzemnemu podjetju zadostuje za nadzor 51-odstotni kontrolni delež. Prevzem podjetja se lahko izvede z neposrednimi posli, nakupom delnic ciljnega podjetja na trgu vrednostnih papirjev ali pa javno ponudbo vsem delničarjem ciljnega podjetja za odkup delnic.

Tratnik (2001, str. 9) navaja naslednje razloge za prevzem:

- rast podjetja – težnja po hitrejši stopnji rasti, kot jo dovoljuje notranja rast, doseganje ekonomije obsega;
- dostop do novih proizvodov, blagovnih znamk, patentov, licenc, znanja in tehnologije;
- nadzor nad dobavitelji in distributerji – večja pogajalska moč, vertikalne integracije, katerih namen je zagotoviti kakovosten repromaterial in distribucijsko mrežo;
- osebni motivi managerjev – maksimiranje koristi za management; management sprejema odločitve, ki mu prinašajo koristi, kot so visoke nagrade ob uspešnem prevzemu drugega podjetja, varnost zaposlitve;
- škodljiv prevzem – opustitev dejavnosti;
- obramba – združitev z drugimi podjetji kot obramba pred sovražnim prevzemom, dvig praga vstopa novih konkurentov, izločanje.

Bešter (1996, str. 46) kot glavni motiv za prevzem poudarja sinergijo, ki jo opredeli kot razliko med vrednostjo novega podjetja in seštevkom vrednosti posameznih podjetij.

Glede na način predloga prevzema le-te delimo na prijateljske in sovražne (Seciht, 1997, str. 249). O t. i. prijateljskem prevzemu govorimo takrat, kadar upravi obeh podjetij pričakujeta ugodne sinergije ali ekonomije obsega, ki izhajajo iz povezovanja podjetij, ter se jima uspe dogovoriti o pogojih in načinu izvedbe transakcije. Cilj obeh podjetij je, da vsako zase iz tega prevzema iztrži najboljše. Prednost takega prevzema je tudi v tem, da ima uprava prevzemnega podjetja dostop do podatkov o poslovanju podjetja, ki niso javne narave, lažje se tudi pogaja o prevzemu, medtem ko je slabost ta, da prevzemno podjetje vnaprej opozori ciljno podjetje o nameravanem prevzemu in mu tako omogoči dovolj časa za pripravo obrambnih ukrepov pred prevzemom, ciljno podjetje lahko sklepa škodljive posle za podjetje ali poišče primernejšega prevzemnika. Sovražni prevzem se v nasprotju s prijateljskim začne brez opozorila upravi ciljnega podjetja. Uporaba obrambnih ukrepov ciljnega podjetja pred prevzemom pa je vsekakor pokazatelj, da uprava razume prevzem kot sovražen. Slabost je tudi v nedostopnosti prevzemnega podjetja do nejavnih podatkov o poslovanju ciljnega podjetja (Seicht, 1997, str. 252).

1.5 Opredelitev računovodskega poročila in konsolidiranega letnega poročila

Računovodsko poročilo je skupek poročil, katerih vsebina so računovodski podatki in računovodske informacije, a tudi njihove ocene in razlage. Poleg računovodskih izkazov vsebuje še razčlenbe in druga pojasnila posameznih računovodskih postavk (Kamenšek, 2002, str. 10). KRI so skupinski računovodski izkazi, ki so sestavljeni za skupino podjetij, ki jo vodi obvladujoče podjetje, kot da bi šlo za eno samo podjetje (Turk, 2000, str. 671).

ZGD-1 določa, da konsolidirano letno poročilo kot celoto tvorita konsolidirano računovodsko poročilo in konsolidirano poslovno poročilo podjetij, ki so vključena v konsolidacijo. Konsolidirano računovodsko poročilo sestavljajo:

- konsolidirana bilanca stanja,
- konsolidirani izkaz poslovnega izida,
- priloga h KRI,
- konsolidirani izkaz gibanja kapitala in
- konsolidirani izkaz denarnih tokov.

V **konsolidirani bilanci stanja** so predstavljeni vsa sredstva, obveznosti in kapital podjetja na določen dan (Lakner, 2008, str. 4). Informacije, ki jih daje konsolidirana bilanca stanja, pomagajo vlagateljem oceniti višino in rednost prihodnjih denarnih tokov (Kieso, Weygandt & Warfield, 2004, str. 190).

Konsolidirani izkaz poslovnega izida meri poslovno uspešnost skupine podjetij v določenem obdobju (Lakner, 2008, str. 4).

Konsolidirani izkaz denarnih tokov daje informacije o denarnih prejemkih in izdatkih skupine v določenem obdobju (Lakner, 2008, str. 4). Ta izkaz pomaga vlagateljem, posojilodajalcem in ostalim uporabnikom računovodskih izkazov ugotoviti, kaj se dogaja z najbolj likvidnimi sredstvi skupine, torej z denarjem (Kieso, Weygandt & Warfield, 2004, str. 190).

Konsolidirani izkaz gibanja kapitala prikazuje gibanje posameznih sestavin kapitala v poslovnem letu, uporabo čistega dobička in pokrivanje izgube skupine podjetij (Lipnik, 2002, str. 1).

Priloga h KRI mora po SRS (13. točki uvoda) vsebovati vsa razkritja in smiselno v enakem obsegu, kot velja za posamične računovodske izkaze. Tu se mora smiselno upoštevati tudi 69. člen ZGD-1, ki opredeljuje njeno vsebino. Po 70. členu ZGD-1 mora poslovno poročilo podjetij, ki se konsolidirajo, podajati vsaj pošten prikaz razvoja in

izidov poslovanja skupine in njenega finančnega položaja ter opis bistvenih tveganj in negotovosti, ki jim je skupina izpostavljena. Vsebovati mora ključne računovodske, finančne in po potrebi druge kazalce, kazalnike in druge pokazatelje, ki vključujejo tudi informacije, povezane z varstvom okolja in zaposlenci. Poročilo se mora sklicevati na zneske v KRI z dodatnimi pojasnili, če je potreba, prikazati vse pomembnejše poslovne dogodke po koncu poslovnega leta, pričakovan razvoj skupine, dejavnost skupine na področju raziskav in razvoja ter obstoj podružnic skupine. Če je pomembno za presojo premoženja in obveznosti skupine, njenega finančnega položaja ter poslovnega izida, mora poslovno poročilo razkriti tudi cilje in ukrepe obvladovanja finančnih tveganj ter izpostavljenost skupine cenovnim, kreditnim, likvidnostnim, valutnim tveganjem in tveganjem v zvezi z denarnim tokom.

1.6 Teorije konsolidiranja

Različni uporabniki konsolidiranih računovodskih poročil taka poročila berejo različno. Odvisno je od tega, kakšen je njihov interes. Zato so se v preteklosti razvile tri teorije konsolidiranja, in sicer interesna teorija (angl. *proprietary theory*), teorija matičnega podjetja (angl. *parent company theory*) in teorija enotnega podjetja (angl. *entity theory*) (Vrankar, 1995, str. 17).

1.6.1 Interesna teorija

Interesna teorija konsolidiranja postavlja v ospredje lastnika z večinskim vplivom. Po njej so v KRI zajeti sorazmerni del sredstev in obveznosti odvisnega podjetja, ki ustreza deležu matičnega podjetja v kapitalu odvisnega podjetja, ter vsa sredstva in obveznosti, ki so last matičnega podjetja. Enako so obravnavane morebitne skrite rezerve ali bremena, ki se torej upoštevajo zgolj v deležu. Manjšinski deleži se ne izkazujejo, dobički in izgube iz medsebojnih poslovnih dogodkov pa so prav tako izločeni do višine deleža matičnega podjetja. Po tej teoriji gre za sorazmerno konsolidiranje, ki je nasprotje popolnega konsolidiranja (Turk et al., 2004, str. 557).

1.6.2 Teorija matičnega podjetja

Ta teorija je razširjena interesna teorija konsolidiranja. Po njej so v KRI zajeta vsa sredstva in obveznosti odvisnega podjetja, deleži, ki pripadajo manjšinskim lastnikom, pa so prikazani v posebni postavki med obveznostmi. Dobički in izgube, ki pripadajo manjšinskim lastnikom, se odštejejo od celotnih dobičkov ter prikažejo v posebni postavki v KRI. Dobički in izgube iz medsebojnih poslovnih dogodkov v skupini se v višini manjšinskih deležev obravnavajo kot poslovni dogodki s tujimi osebami, deli, ki se nanašajo na matično podjetje, pa se izločijo iz vsote vseh dobičkov in izgub (Vrankar, 1995, str. 18).

1.6.3 Teorija enotnega podjetja

Po tej teoriji se vsi lastniki obravnavajo enako. Vsi lastniki, tako matičnega kot odvisnega podjetja, želijo poznati vrednost svojih deležev ob upoštevanju povezav podjetij v skupini. Vsa sredstva in obveznosti vseh podjetij v skupini pripadajo skupini. Enako velja tudi za poslovne dogodke med podjetji v skupini. V KRI se oddeli tako na večinske kot manjšinske lastnike sorazmerni del sredstev in obveznosti ter skritih rezerv in bremen, manjšinski deleži pa so izkazani kot del kapitala skupine (in ne obveznosti, kot so po teoriji matičnega podjetja). Dobiček ali izguba se sorazmerno razdeli med večinske in manjšinske lastnike. Dobički in izgube se v celoti izločijo ter se sorazmerno odštejejo od večinskih in manjšinskih deležev v dobičku ali izgubi (Lakner, 2008, str. 21).

Pred lansko spremembo MSRP 3 je večina podjetij pripravljala KRI po teoriji obvladujočega podjetja (matičnega) (angl. *parent company concept*), po kateri se nakup neobvladujočih deležev obračuna z dobrim imenom, prodaja pa v izkazu poslovnega izida. Novi standard MSRP 3 z obravnavo obvladujočih in neobvladujočih deležev kapitala, po kateri se vsi učinki poslov z neobvladujočimi deleži izrazijo v kapitalu, določa uporabo teorije enotnega podjetja. Ta vključuje deleže lastnikov tako obvladujočega kot odvisnih podjetij ob upoštevanju povezav v skupini. V KRI se sredstva in obveznosti sorazmerno z deleži porazdelijo na obvladujoče podjetje in lastnike neobvladujočih deležev. Neobvladujoči deleži so izkazani kot del kapitala skupine. Dobički in izgube iz medsebojnih poslovnih dogodkov se v celoti izločijo ter se sorazmerno odštejejo od obvladujočih in neobvladujočih deležev (Zadel, 2009, str. 3).

1.7 Metode konsolidiranja

1.7.1 Načini vrednotenja finančnih naložb v kapital drugih podjetij

Način obračunavanja odvisnih podjetij v KRI je odvisen od vpliva obvladujočega podjetja na odvisno podjetje. V tabeli 1 prikazujem vrednotenje finančnih naložb v kapital drugih podjetij v primerih, da ima eno podjetje obvladujoč vpliv na drugo, da eno podjetje upravlja drugo podjetje enakopravno z drugimi, da ima podjetje pomemben vpliv na drugo in ne nazadnje da ima eno podjetje nepomemben vpliv na drugo.

Tabela 1: Prikaz vrednotenja finančnih naložb v kapital drugih podjetij po SRS 2006

Načini vplivov enega podjetja na drugo podjetje	Opredelitev podjetja v KRI	Metoda konsolidiranja
Obvladujoč vpliv na podjetje	Odvisno podjetje	Popolno konsolidiranje
Upravljanje podjetja enakopravno z drugimi	Skupaj obvladovano podjetje	Sorazmerno konsolidiranje ali kapitalna metoda
Pomemben vpliv na podjetje	Pridruženo podjetje	Kapitalna metoda
Nepomemben vpliv na podjetje	Finančna naložba	Po SRS 3

Vir: Skupinski računovodski izkazi, Revija RDP, št. 7-8, str. 42.

Postopki konsolidiranja, ki jih urejajo SRS 2006 in ki jih podrobneje obravnavam v nadaljevanju, so usklajeni z MRS.

Ločimo popolno konsolidacijo, sorazmerno konsolidacijo in kapitalno metodo konsolidiranja.

1.7.2 Popolna konsolidacija

Po teoriji enotnega podjetja se v KRI upoštevajo vsa sredstva in obveznosti odvisnega podjetja. Govorimo o popolnem konsolidiranju (angl. *full consolidation method*) (Miklič, 2003, str. 4).

Popolna konsolidacija se izvede tako, da se seštejejo vse sorodne postavke sredstev, obveznosti, kapitala, prihodkov in odhodkov. Ker je treba poslovno skupino predstaviti, kot da je eno samo podjetje, je treba (SRS 2006, 13. točka uvoda):

- izločiti medsebojne poslovne terjatve in poslovne obveznosti;
- izločiti finančne naložbe obvladujočega podjetja in deleže v kapitalu oziroma dolgove v skupini;
- izločiti medsebojne prihodke in odhodke;
- izločiti čiste dobičke in čiste izgube, ki so posledica notranjih poslov znotraj skupine;
- ponovno obračunati davke in jih časovno razmejiti ter
- ločeno izkazati manjšinske deleže v kapitalu in čistem dobičku.

Za kakovostno popolno konsolidiranje je treba zagotoviti:

- poenotenje računovodskih usmeritev v skupini;
- smiselno enako razvrščanje postavk v posamičnih računovodskih izkazih vseh podjetij v skupini; če to ni mogoče, morajo podjetja z drugačnim razvrščanjem za potrebe konsolidiranja pripraviti posebne računovodske izkaze, ki bodo ustrezali izkazom obvladujočega podjetja;

- poenotenje poslovnega leta v skupini;
- da se preračun iz tuje valute, kadar so izvorni računovodski izkazi pripravljene v tuji valuti, v predstavitveno valuto obvladujočega podjetja opravi po srednjem tečaju Banke Slovenije (referenčni tečaj Evropske centralne banke), za vse postavke bilance stanja; za preračun prihodkov in odhodkov se uporabi povprečni srednji tečaj, ki je veljal ob njihovem nastanku.

Ločimo dve metodi popolnega konsolidiranja (Miklič, 2003, str. 4):

- nakupna metoda (angl. *purchase method*) se uporabi, ko matično podjetje kupi delež v odvisnem podjetju in prodajalcu plača kupnino;
- spajalna metoda (angl. *pooling of interest method*) se uporabi, ko matično podjetje v zameno za delež v kapitalu odvisnega podjetja da prodajalcu svoje delnice.

1.7.3 Sorazmerna konsolidacija

Sorazmerna konsolidacija (angl. *proportional method*) se izvaja, ko matično podjetje skupaj z drugimi vloži kapital v povezano podjetje (gre za »*joint ventures*« podjetja oziroma skupna podjetja). Matično podjetje ima pomemben vpliv, ne pa obvladujočega (Miklič, 2003, str. 4).

Konsolidiranje kapitala je po nakupni metodi. Kapitalski deleži skupnega podjetja se obračunajo s sorazmernim delom sredstev in obveznosti; delež manjšinskih lastnikov se ne izkaže. Izloči se sorazmerni del terjatev in obveznosti. Pri tej metodi opredelimo sredstva, pridobljena od drugih odvisnih podjetij; sredstva, ki jih je skupina kupila od odvisnega podjetja, so v celoti vključena v konsolidirano bilanco stanja, sredstva, ki jih je skupno podjetje kupilo od skupine, pa le v sorazmernem delu. Dobički in izgube se izločajo v njihovem sorazmernem delu. Vsi prihodki in odhodki se zajemajo v konsolidiranje v sorazmernem delu. Izjema so prihodki od dobička skupnega podjetja, ki se morajo izločiti, ker so enaki sorazmernemu delu dobička skupnega podjetja. Prav tako v konsolidacijo vstopa le sorazmerni del razlik v davčni obremenitvi, zato se tudi razmejeni davek od dobička obračuna le na podlagi teh sorazmernih razlik.

1.7.4 Kapitalska metoda konsolidiranja

Kapitalska metoda (angl. *equity method oz. on line consolidation*) je metoda obračunavanja, po kateri se delež v skupaj obvladovanem podjetju sprva knjiži po nabavni vrednosti in se kasneje preračuna za ponakupno spremembo deleža odvisnega podjetja v čistem premoženju skupaj obvladovanega podjetja (Miklič, 2003, str. 4). Poslovni izid odvisnega podjetja vključuje delež v poslovnem izidu skupaj obvladovanega podjetja (MRS 31).

Naložbenik pripozna svoj delež v skupaj obvladovanem podjetju po kapitalski metodi, ne glede na to, ali ima finančne naložbe tudi v odvisnih podjetjih ali če svoje računovodske izkaze opisuje kot KRI.

Nekatera podjetja pripoznajo svoje deleže v skupaj obvladovanih podjetjih po kapitalski metodi, ki je opisana v MRS 28. Uporabo kapitalске metode zagovarjajo tisti, ki trdijo, da ni ustrezno združiti obvladovanih postavk s skupaj obvladovanimi postavkami, pa tudi tisti, ki menijo, da imajo podjetja v skupaj obvladovanem podjetju pomemben vpliv, ne sodelujejo pa toliko pri skupnem obvladovanju (MRS 31.40). Ta standard ne priporoča uporabe kapitalске metode, ker sorazmerna konsolidacija bolje kaže bistvo in gospodarsko stvarnost deleža podjetja v skupaj obvladovanem podjetju, torej obvladovanje deleža podjetja v prihodnjih gospodarskih koristih. Kljub temu pa dovoljuje pri pripoznavanju deležev v skupaj obvladovanih podjetjih tudi uporabo kapitalске metode kot drugačno rešitev.

Naložbenik preneha uporabljati kapitalsko metodo tisti dan, ko preneha sodelovati pri obvladovanju skupaj obvladovanega podjetja ali nima več pomembnega vpliva v njem.

1.8 Predpostavke konsolidiranja

1.8.1 Predpostavka enotnega podjetja

Predpostavka enotnega podjetja določa, da KRI prikazujejo premoženjsko in finančno stanje ter poslovni izid skupine podjetij, kot da gre za eno podjetje. Pri izdelavi KRI naj se uporabljajo postopki, ki preprečujejo dvojno zajemanje sredstev in obveznosti do njihovih virov. Poslovni dogodki med podjetji v skupini se obravnavajo kot poslovni dogodki znotraj enega podjetja, zato se izločijo iz poslovnega izida skupine (Vrankar, 1995, str. 22).

1.8.2 Predpostavka o izkazovanju resničnega premoženjskega in finančnega stanja ter poslovnega izida

Predpostavka o izkazovanju resničnega premoženjskega in finančnega stanja ter poslovnega izida pomeni, da KRI izkazujejo resnično (angl. *true and fair value*) premoženjsko in finančno stanje ter poslovni izid skupine. V nasprotnem primeru morajo biti pojasnjeni vzroki in njihov vpliv na premoženjski in finančni položaj ter na poslovni izid (Vrankar, 1995, str. 22).

1.8.3 Predpostavka popolnosti vsebine računovodskih izkazov in enotnega zajemanja vanje

Predpostavka popolnosti vsebine računovodskih izkazov in enotnega zajemanja vanje pomeni, da so konsolidirana vsa sredstva in obveznosti do njihovih virov ter prihodki in odhodki podjetij v skupini. Za vsa sredstva, obveznosti, prihodke in odhodke je bila izvedena prilagoditev računovodskih izkazov odvisnega podjetja na način, ki izvira iz predpisov in standardov obvladujočega podjetja. To pomeni, da je treba računovodske izkaze posameznih odvisnih podjetij spremeniti oziroma prilagoditi na ta način, da le-ti ustrezajo matičnemu podjetju. To tudi pomeni, da morajo odvisna podjetja sestaviti prilagojene računovodske izkaze, ki se razlikujejo od njihovih uradnih računovodskih izkazov. Še posebej moramo biti pozorni pri pripravi računovodskih izkazov za podjetja v tujini, saj neprilagojeni računovodski izkazi, ki ne ustrezajo predpisom in standardom obvladujočega podjetja, lahko vplivajo na kapital posameznega podjetja in s tem na KRI (Vrankar, 1995, str. 22).

1.8.4 Predpostavka popolnosti skupine

Pri sestavi KRI moramo v skupino vzeti vsa podjetja, ki spadajo v skupino po predpisih in standardih.

1.8.5 Predpostavka enotnega vrednotenja

Predpostavka enotnega vrednotenja pomeni, da so vsa sredstva in obveznosti vrednoteni po metodah obvladujočega podjetja. Evropska direktiva (Direktiva 2001/65/ES z dne 27. 12. 2001) v zvezi z vrednotenjem določa (Odar, 2003, str. 55):

- podjetjem v vseh državah članicah se dovoli ali od njih zahteva vrednotenje finančnih inštrumentov, vključno z izpeljanimi finančnimi inštrumenti, po pošteni vrednosti²; tako dovoljenje oziroma zahteva pa je lahko omejena le na KRI, sklicujoč se na sedmo direktivo;
- vrednotenje po pošteni vrednosti se lahko opravi na podlagi tržne vrednosti, kadar ta obstaja; če ta ne obstaja, se lahko ugotovi na podlagi tržne vrednosti podobnih finančnih inštrumentov ali pa tudi na podlagi modelov vrednotenja;
- pri tistih finančnih inštrumentih, ki se vrednotijo po pošteni vrednosti, se spremembe vrednosti pripoznavajo in »poračunavajo« prek prihodkov in odhodkov v poslovnem izidu ali pa se vključujejo neposredno v kapital, in sicer v primerih, ko spremembe vrednosti inštrumenta za varovanje pred tveganjem po pravilih računovodenja varovanja pred tveganji ne smemo vključiti v poslovni izid, in v

² Poštena vrednost je v MRS 39 opredeljena kot znesek, za katerega se lahko sredstvo zamenja ali obveznost poravna med dobro obveščena in voljnima strankama v premišljenem poslu (Kentouris, 2004, str. 9).

primerih, ko gre za spremembo vrednosti finančnih naložb v podjetja v tujini kot posledico tečajnih sprememb;

- prav tako je podjetjem v vseh državah članicah dovoljeno oziroma zahtevano, da vključijo spremembe pri vrednotenju za prodajo razpoložljivih sredstev, razen pri izpeljanih finančnih instrumentih, neposredno v kapital;
- ko se uporablja vrednotenje po pošteni vrednosti, je treba razkriti:
 - uporabo modelov vrednotenja, če gre za pomembne vrednosti;
 - zneske, vključene neposredno v poslovni izid in neposredno v kapital, za skupine finančnih instrumentov;
 - informacije o obsegu in lastnostih finančnih instrumentov, vključno s pogoji in roki, ki lahko vplivajo na velikost, časovni okvir in gotovost prihodnjih denarnih tokov;
 - tabelarni pregled gibanja kapitala kot posledico vrednotenja finančnih instrumentov po pošteni vrednosti;
 - ko finančni instrumenti niso vrednoteni po pošteni vrednosti, pošteno vrednost finančnih instrumentov, če jo je mogoče ugotoviti, ter informacije o njihovih lastnostih in obsegu, ter
 - knjigovodsko in pošteno vrednost za posamezno sredstvo ali skupino finančnih stalnih sredstev, ki so izkazana po vrednosti, večji od poštene vrednosti, ter razloge, zakaj ni bila zmanjšana knjigovodska vrednost, vključno z dokazi, na podlagi katerih obstaja verjetnost, da se bo knjigovodska vrednost teh sredstev povečala.

1.8.6 Predpostavka istega datuma

KRI morajo biti sestavljeni na isti datum kot računovodski izkazi obvladujočega podjetja. Po evropski zakonodaji (sedma direktiva ES) je dovoljeno tudi trimesečno odstopanje, kar pomeni, da je dovoljeno konsolidiranje računovodskih izkazov odvisnih podjetij, ki so sestavljeni največ tri mesece pred računovodskimi izkazi obvladujočega podjetja. MRS 27 določa, da je, če priprava dodatnih računovodskih izkazov odvisnega podjetja ni mogoča in so računovodski izkazi odvisnega podjetja, ki se uporabljajo za pripravo KRI, pripravljene do drugega datuma kot računovodski izkazi obvladujočega podjetja, treba opraviti prilagoditve za učinke pomembnih poslov ali poslovnih dogodkov, ki nastanejo med omenjenim datumom in datumom računovodskih izkazov obvladujočega podjetja. V tem primeru morata biti dolžina poročevalskih obdobj in morebitna razlika v datumih izkazov iz obdobja v obdobje enaki, v vsakem primeru pa razlika med datumi, kot rečeno, ne sme biti večja od treh mesecev (Vincek, 2007, str. 4).

1.8.7 Predpostavka dosledne stanovitnosti metod konsolidiranja

Da so KRI primerljivi med obdobji, mora biti izpolnjena predpostavka dosledne stanovitnosti metod konsolidiranja, kar vsebinsko pomeni uporabo enakih metod in postopkov pri sestavljanju računovodskih izkazov iz obdobja v obdobje. Neuresničevanje te postavke pomeni slabši vpogled v premoženjsko in finančno stanje skupine ter njene uspešnosti poslovanja. To postavko lahko kršimo le, če se spremenijo predpisi ali računovodski standardi ali pa povečamo informativno vrednost skupine z vidika računovodskih informacij (Vincek, 2007, str. 5).

1.8.8 Predpostavka jasnosti in preglednosti

Pri tem gre za vsebinsko pravilne in nedvoumno opredeljene vse postavke računovodskih izkazov. Postavke računovodskih izkazov morajo biti dovolj podrobno razdeljene in razkrite. Pomembno je, da se za enake poslovne dogodke uporabljajo enake oznake. Nikakor ne smejo zavajati in zamegljevati resničnega stanja poslovanja podjetja oziroma skupine (Vrankar, 1995, str. 24).

1.8.9 Predpostavka gospodarnosti

Priprava KRI je povezana tudi z visokimi stroški. Nedopustno je, da omejevanje pri stroških vpliva na kakovost informacij. Takšno omejevanje je dopustno le, kadar bistveno ne vpliva na prikaz resničnega finančnega in premoženjskega stanja podjetja oziroma skupine podjetij in njihove uspešnosti poslovanja (Vrankar, 1995, str. 25).

1.8.10 Predpostavka pomembnosti

Postavke računovodskih izkazov morajo biti prikazane v takem obsegu, da je vsaka izmed njih dovolj pomembna, da lahko vpliva na ocene in odločitve bralcev računovodskih izkazov. Preobsežno prikazovanje računovodskih postavk lahko tudi zmanjša njihovo informativno vrednost, zato je pomembno, da gresta pomembnost in informativna vrednost računovodskih postavk z roko v roki (Vrankar, 1995, str. 25).

1.9 Prva konsolidacija in naslednje konsolidacije

Prvo konsolidacijo in naslednje konsolidacije povzemam po SRS 2006 (13. točka uvoda).

Postopek, v katerem se prvič, to je ob vstopu odvisnega podjetja v skupino, obračuna vrednost deleža obvladujočega podjetja s sorazmernim delom kapitala odvisnega podjetja in opravijo drugi uskupinjevalni popravki, se imenuje **prva konsolidacija**. Postopek se razlikuje od naslednje konsolidacije, ki se opravi v naslednjem

obračunskem obdobju. Prva konsolidacija se opravi na datum, ko je vpliv obvladujočega podjetja prevladal, in sicer ne samo neposredno, temveč tudi prek drugih odvisnih podjetij. Če kupuje obvladujoče podjetje delež v več zaporednih obdobjih, je treba ob vsakem nakupu takrat kupljene deleže prvič konsolidirati.

Pri prvi konsolidaciji je nabavna vrednost pridobljenega deleža v kapitalu odvisnega podjetja opredeljena kot nakupna cena, povečana za neposredne nabavne stroške. Če je bilo nadomestilo dano v obliki stvari, je treba ugotoviti njihovo pošteno vrednost. Pošteno vrednost je treba ugotoviti tudi pri vseh sredstvih, dolgovih in pogojnih obveznostih odvisnega podjetja. Če so poštene vrednosti njegovih sredstev večje od knjigovodske, govorimo o preračunanih pozitivnih razlikah, v nasprotnem primeru pa o preračunanih negativnih razlikah.

Preračunane pozitivne in negativne razlike je treba razporediti k posameznim razpoznavnim sredstvom, dolgovom in pogojnim obveznostim odvisnega podjetja. Če ima odvisno podjetje sedež v tujini, je treba pošteno vrednost njegovih razpoznavnih sredstev in dolgov najprej določiti v tuji valuti ter jonato prevesti v domačo po referenčnem tečaju Evropske centralne banke na dan, ko se nabavna vednost razporeja k posameznim sredstvom, dolgovom in pogojnim obveznostim. Odvisno podjetje še vedno vodi svoje knjigovodske razvide po nespremenjenih knjigovodskih vrednostih, preračunane pozitivne in negativne razlike pa evidentira kot del prevedbenih popravkov. Razlika med knjigovodsko vrednostjo sredstev oziroma dolgov odvisnega podjetja in nabavno vrednostjo deleža v kapitalu odvisnega podjetja se v prvi konsolidirani bilanci stanja izkaže v tisti postavki, katere vrednost je večja ali manjša, morebitna preostala razlika, ki je ni mogoče obračunati s posameznimi sredstvi ali dolgovi, pa kot dobro ime oziroma presežek (prihodek) v konsolidiranem poslovnem izidu.

Preračunane pozitivne in negativne razlike se upoštevajo samo do velikosti deleža obvladujočega podjetja v kapitalu odvisnega podjetja, velikost sorazmernega deleža preračunanih pozitivnih in negativnih razlik, ki jih je mogoče obračunati, pa je dodatno omejena z velikostjo razlike med knjigovodsko vrednostjo kapitala odvisnega podjetja in nabavno vrednostjo deleža obvladujočega podjetja v njem. Del kapitala odvisnih podjetij, ki je v lasti podjetij zunaj skupine, je označen kot manjšinski kapital in je kot tak izkazan v postavki konsolidirane bilance stanja. Prav tako je v posebni postavki konsolidiranega izkaza poslovnega izida prikazan čisti dobiček (ali prikazana čista izguba) poslovnega leta, ki se nanaša na manjšinske lastnike.

Po SRS 3.35 se prva konsolidacija finančnih naložb razlikuje od kasnejših konsolidacij teh naložb. Pri prvi konsolidaciji se najprej ugotovi uskupinjevalna razlika pri lastniških vrednostnih papirjih, tako da se od nakupne vrednosti posameznih lastniških vrednostnih papirjev odšteje knjigovodska vrednost ustreznih sestavin kapitala podjetja v skupini, na katero se nanašajo. Če ni pridobljen celoten osnovni kapital, je treba vse

sestavine kapitala upoštevati le v ustreznem odstotku. Presežek nakupne vrednosti je aktivna uskupinjevalna razlika pri lastniških vrednostnih papirjih, njen primanjkljaj pa pasivna uskupinevalna razlika pri lastniških vrednostnih papirjih. Od aktivne uskupinjevalne razlike je treba odšteti znesek ustreznim uskupinjenim sredstvom pripisanih preračunanih pozitivnih razlik ter ustreznim uskupinjenim dolgovom in pogojnim obveznostim pripisanih preračunanih negativnih razlik ter ji prišteti znesek ustreznim uskupinjenim sredstvom pripisanih preračunanih negativnih razlik in ustreznim uskupinjenim dolgovom in pogojnim obveznostim pripisanih preračunanih pozitivnih razlik. Pri pasivni uskupinjevalni razliki imajo popravki negativen predznak. Ostanek pozitivne uskupinjevalne razlike je uskupinjevalno dobro ime, za ostanek negativne uskupinjevalne razlike pa se pripozna presežek v uskupinjenem poslovnem izidu.

Če je vrednost naložbe višja od vrednosti kapitala (v višini deleža), nastane dobro ime, v obratnem primeru pa se presežek večje vrednosti kapitala (v višini deleža) v primerjavi z vrednostjo naložbe pripozna v konsolidiranem izkazu poslovnega izida.

Pri **naslednjih konsolidacijah** je treba najprej preveriti spremembe v deležih obvladujočega podjetja v kapitalu odvisnih podjetij. Če se deleži dokupijo, jih je treba konsolidirati prvič, če se prodajo, pa zadnjič. Pri vsaki naslednji konsolidaciji je treba ponoviti prvotne prevedbene popravke in jih dopolniti z novimi, ki spremenijo začetno stanje (Kamenšek, 2007, str. 18).

Preračunane pozitivne in negativne razlike, ugotovljene pri prvi konsolidaciji, se obravnavajo enako kot sredstva oziroma dolgovi, pri katerih so bile obračunane. Preračunane pozitivne razlike pri amortizirljivih sredstvih se amortizirajo med preostalo dobo koristnosti sredstev, ki so jim bile pripisane, pri njihovi trajni oslabitvi pa jih je treba odpisati. Če se sredstva, ki so jim bile pripisane preračunane pozitivne razlike, odtujijo, je treba izločiti tudi preračunane pozitivne razlike, ki so jim bile pripisane pri prvi konsolidaciji, in njihov odpis do trenutka odtujitve (Kamenšek, 2007, str. 18).

Pri tem se deleži manjšinskih lastnikov v kapitalu odvisnega podjetja obračunavajo vsako leto na novo. Če odvisno podjetje posluje z izgubami in te v nekem trenutku presežejo vrednost njegovega kapitala, se v konsolidirani bilanci stanja pojavi negativen manjšinski kapital med sredstvi. Le če niso manjšinski lastniki zavezani in sposobni pokrivati izgube, se izguba, ki presega manjšinski kapital, obračuna z večinskim kapitalom. Če odvisno podjetje v naslednjih letih dosega dobičke, se ti toliko časa obračunavajo samo z večinskim kapitalom, dokler ni poravnana vsa izguba, ki bi pripadla manjšinskim lastnikom, a je bila obračunana z večinskim kapitalom (Kamenšek, 2007, str. 18).

Posebnost konsolidacije je v primeru, ko je obvladujoče podjetje ali od njega odvisno podjetje naložbenik v pridruženo podjetje, ko se v KRI naložba v pridruženo podjetje obračuna po kapitalski metodi.

Kadar je obvladujoče podjetje ali od njega odvisno podjetje naložbenik v skupaj obvladovanih podjetjih, se v KRI naložba v skupaj obvladovanih podjetjih obračuna na podlagi sorazmerne konsolidacije ali kapitalske metode.

1.10 Postopki konsolidiranja

1.10.1 Konsolidiranje naložb in kapitala

Glede na izbrano metodo, ki je upoštevana pri popolnem konsolidiranju, je treba razliko med knjigovodsko vrednostjo finančne naložbe obvladujočega podjetja in pridobljenim deležem v kapitalu vsakega odvisnega podjetja v konsolidirani bilanci stanja pripoznati kot popravek razpoznavnih sredstev in dolgov v posamični bilanci stanja odvisnega podjetja, ob upoštevanju poštenih vrednosti teh sredstev, dolgov in pogojnih obveznosti, oziroma kot dobro ime ali kot presežek (prihodek) v konsolidiranem poslovnem izidu, ki v posamični bilanci stanja odvisnega podjetja ali obvladujočega podjetja ni bil(o) izkazan(o) (Kunšek, 2009, str. 3). Razpoznavni sredstva in dolgovi odvisnega podjetja se pripoznajo ločeno od datuma prevzema, če (Kunšek, 2009, str. 3):

- je verjetno, da bodo z njimi povezane prihodnje gospodarske koristi pritekale v obvladujoče podjetje ali da bodo dejavniki, s katerimi so povezane gospodarske koristi, odtekali iz njega; in
- je na voljo zanesljivo merilo njihove nabavne vrednosti ali poštene vrednosti.

Pri tem se kot celota izmerijo (Kunšek, 2009, str. 3):

- pridobljene poštene vrednosti razpoznavnih sredstev, dolgov in pogojnih obveznosti odvisnega podjetja ter
- manjšinski delež poštene vrednosti razpoznavnih sredstev, dolgov in pogojnih obveznosti odvisnega podjetja.

Vsak presežek nabavne vrednosti nad deležem obvladujočega podjetja v poštenu vrednosti pridobljenih razpoznavnih sredstev, dolgov in pogojnih obveznosti je treba v konsolidirani bilanci stanja opisati kot **dobro ime** in ga pripoznati kot sredstvo. Dobro ime se pozneje izkazuje po nabavni vrednosti, zmanjšani za nabrane izgube zaradi oslabitve, ki pomenijo prevrednotovalne poslovne odhodke v konsolidiranem izkazu poslovnega izida. Vsak presežek deleža v poštenu vrednosti pridobljenih razpoznavnih sredstev, dolgov in pogojnih obveznosti nad nabavno vrednostjo se v KRI pripozna kot presežek (prihodek) v konsolidiranem poslovnem izidu (Kunšek, 2009, str. 3).

1.10.2 Nakupi in prodaje deležev odvisnih podjetij med letom

Ko postane neko podjetje odvisno, napravimo prvo konsolidacijo kapitala. Podjetje, ki se vključuje v skupino, mora za potrebe prve konsolidacije in prve naslednje letne konsolidacije sestaviti zaključne računovodske izkaze za obdobje od začetka poslovnega leta do dneva, ko postane odvisno podjetje, ter otvoritveno bilanco stanja na ta dan. Ta je potrebna zato, da se lahko obračuna prva konsolidacija kapitala in da se konec poslovnega leta lahko sestavita izkaz poslovnega izida in izkaz denarnih tokov za obdobje od dneva vključitve v skupino. V KRI je treba namreč vključiti prihodke in odhodke samo za obdobje od dneva vstopa v skupino (Vrankar, 2007, str. 228).

Ob odtujitvi odvisnega podjetja moramo iz stanj odtujenih sredstev in obveznosti na dan odtujitve izračunati njihov učinek. Računovodske izkaze odvisnega podjetja sestavimo od začetka poslovnega leta do datuma odtujitve. V letne KRI moramo vključiti tudi izkaz poslovnega izida in izkaz denarnih tokov za obdobje od odtujitve, saj je bilo odvisno podjetje do odtujitve del skupine ter je v njej ustvarjalo tako prihodke in odhodke kot tudi denarne tokove. V končne letne KRI moramo vključiti tudi vsa gibanja sredstev in obveznosti do virov sredstev.

1.10.3 Izločanje terjatev in obveznosti

V KRI ne smejo biti izkazane terjatve in obveznosti do skupine, temveč le do drugih oseb, ki so neodvisne od skupine. Ko govorimo o izločanju terjatev in obveznosti, so poleg obveznosti do dobaviteljev in terjatev do kupcev mišljeni tudi (Prislan, 2007, str. 5):

- terjatve za še nevplačani kapital,
- dani predujmi,
- dana posojila,
- drugi vrednostni papirji,
- aktivne časovne razmejitev,
- rezervacije,
- obveznice,
- prejeti predujmi,
- prejeta posojila,
- pasivne časovne razmejitev,
- druge terjatve in obveznosti do podjetij v skupini ter
- možne terjatve in obveznosti do razmerij do podjetij v skupini.

Teoretično naj bi bile terjatve in obveznosti enake, izločitev le-teh pa naredimo s konsolidacijsko knjižbo. V praksi pa se večkrat pojavljajo razlike iz različnih vzrokov. Take razlike delimo na prave in neprave.

O **pravih razlikah** govorimo takrat, kadar so posledica uporabe različnih načinov vrednotenja sredstev in obveznosti (Vrankar, 2007, str. 228). Kot sem že poudarila v prejšnjih točkah, je pomembno spoštovati predpostavko enakega vrednotenja tudi zaradi tega, da ne prihaja do razlik pri izločevanju terjatev in obveznosti. Če nastanejo razlike pri terjativah in obveznosti, jih moramo obračunati tako, da vplivajo na poslovni izid poslovnega leta le tiste, ki so nastale v obravnavanem obračunskem obdobju. Razlike iz prejšnjih obračunskih obdobj so vplivale na izkaz poslovnega izida že v prejšnjih obračunskih obdobjih. S tem spoštujemo predpostavko strogega upoštevanja nastanka poslovnega dogodka.

Bistveno torej je, da pri izločanju terjatev in obveznosti skušamo zagotoviti njihovo čim večjo usklajenost. Če le prihaja do razlik, je naša naloga natančno proučiti vzroke za njih zaradi pravilnega obračunavanja le-teh in proučiti, kako pomembnost teh razlik vpliva na zbirno bilanco stanja. Če so razlike manjše, jih obračunamo preko poslovnega izida ali jih pobotamo z drugimi terjativami ali obveznostmi, ki se nanašajo na skupino. To je torej dopustno le za tiste razlike, ki nepomembno vplivajo na KRI.

Odpravljanje razlik preko poslovnega izida ima posledice ne samo v obračunskem obdobju, v katerem sestavljamo konsolidirane izkaze, ampak tudi v naslednjem obračunskem obdobju. Gre za to, da prvo podjetje knjiži poslovni dogodek v enem letu (prihodek ali odhodek), drugo pa v naslednjem. Če prilagajajo KRI na ta način, da prihodek oziroma odhodek upoštevamo v prvem letu, potem moramo paziti, da ga ne upoštevamo še v naslednjem, ko ga je knjižilo drugo podjetje, saj bi bil s tem zajet dvakrat. Ne nazadnje je obračunavanje razlik med terjativami in obveznostmi povezano tudi z obračunavanjem odloženih davkov.

Neprave razlike so tiste, ki izvirajo iz napačnih knjiženj, časovno neusklajenih obračunov poslovnih dogodkov itd. Večinoma so posledice napak in neusklajenosti mnenj med posameznimi odvisnimi podjetji (Vrankar, 2007, str. 228).

Konsolidiranje terjatev

V konsolidirani bilanci stanja so zajete terjatve obvladujočega podjetja, terjatve odvisnih podjetij in sorazmerni del terjatev skupaj obvladovanih podjetij, ne pa tudi terjatev do pridruženih podjetij (Prislan, 2007, str. 6). Terjatve do podjetij v skupini predstavljajo notranja obračunska razmerja in jih je treba kot take izločiti. Pri pripravi konsolidirane bilance stanja črpamo podatke iz bruto bilanc posameznih podjetij in jih s konsolidacijskimi knjižbami izločamo. Izločamo jih z dolgovi do podjetij v skupini, ki

se na drugi strani pojavijo iz istega razloga. Ob pojavu preračunanih pozitivnih ali negativnih razlik je treba vrednost konsolidiranih terjatev povečati ali zmanjšati in razliko upoštevati pri ugotavljanju konsolidacijskega dobrega imena. Po SRS 2006 5.37 je treba, ko so takšne terjatve udenarjene, za razliko popraviti konsolidirane prihodke ali odhodke.

Konsolidiranje dolgov

V konsolidirani bilanci stanja so zajeti dolgovi obvladujočega podjetja, dolgovi odvisnih podjetij in sorazmerni del dolgov skupaj obvladovanih podjetij, ne pa tudi dolgov do pridruženih podjetij (Prislan, 2007, str. 6). Obveznosti do podjetij v skupini predstavljajo notranja obračunska razmerja in jih je treba kot take izločiti. Pri pripravi konsolidirane bilance stanja črpamo podatke iz bruto bilanc posameznih podjetij in jih s konsolidacijskimi knjižbami izločamo. Izločamo jih s terjatvami do podjetij v skupini, ki se na drugi strani pojavijo iz istega razloga. Zaradi prilagoditev, ki se nanašajo na prevedbo v poročevalno valuto obvladujočega podjetja, na izločitev medsebojnih poslovnih in finančnih razmerij v skupini ter na prevrednotenje v zvezi s konsolidacijo, nastanejo razlike v neodpisani vrednosti konsolidiranih dolgov od seštevka knjigovodskih vrednosti dolgov v izvirnih bilancah stanja upoštevanih podjetij (SRS 2006, 9.25).

Dolgoročne in kratkoročne obveznosti v konsolidirani bilanci stanja sestavljajo (Prislan, 2007, str. 7):

- dolgoročne in kratkoročne finančne obveznosti (dobljena dolgoročna posojila in izdane dolgoročne obveznice ter drugi dolgoročni dolžniški vrednostni papirji) ter
- dolgoročne in kratkoročne poslovne obveznosti (dolgovi zaradi nakupa na up, ki jih je treba poravnati v roku, daljšem od enega leta).

Odprava pravih konsolidacijskih razlik, ki izhajajo iz različnih načinov vrednotenja dolgoročnih dolgov, vpliva na konsolidirane finančne prihodke oziroma odhodke ter s tem posledično na konsolidirani čisti dobiček in nato na konsolidirani zadržani čisti dobiček (SRS 2006, 9.28).

1.10.4 Izločanje prihodkov in odhodkov

Predpostavka enotnega podjetja zahteva, da se vsi prihodki in odhodki, ki so nastali iz poslovnih dogodkov med podjetji v skupini, izločijo iz KRI. Prihodke pobotamo z odhodki na drugi strani. Če na drugi strani odhodki še niso nastali (na primer pri zalogah), jih pobotamo preko spremembe vrednosti zalog, preko nabavne vrednosti prodanega blaga ali preko stroškov materiala (Prislan, 2007, str. 5). Prihodki, ki nastanejo s prodajo sredstev ali storitev, proizvedenih znotraj skupine, ki jih mora

prejemnik aktivirati, se obračunajo z vrednostjo usredstvenih lastnih proizvodov ali storitev. Običajno pomenijo prihodki od storitev na drugi strani stroške od storitev in jih kot take tudi izločimo. Problem nastane, če prejemnik storitev nima pravice do uveljavljanja vstopnega davka na dodano vrednost. V tem primeru se izločijo stroški brez davka na dodano vrednost, saj je bil ta plačan in je strošek skupine.

Izločanje prihodkov in odhodkov ne vpliva na poslovni izid skupine. Gre za izločanje poslovnih dogodkov, ki so se zgodili znotraj skupine, tako da konsolidirani izkaz poslovnega izida predstavlja le poslovanje z osebami zunaj skupine.

Da lahko zagotovimo čim bolj usklajeno izločevanje prihodkov in odhodkov, je potrebno, da vsako podjetje znotraj skupine o tem vodi ločeno evidenco. Ob razlikah pri izločevanju je smiselno izvesti uskladitev na enak način kot pri terjatvah in obveznostih.

1.10.5 Izločanje dividend

Ko sprejmejo lastniki sklep o izplačilu dobička, nastane obveznost za to podjetje, drugo podjetje pa pripozna terjatev za dividendo takoj, ko njegovo odvisno podjetje sporoči, da bo dividendo izplačalo. Gre za formalno sprejetje tovrstnih sklepov. Pri podjetjih v skupini je treba izločiti terjatve in obveznosti, ki izhajajo iz tega, prav tako pa tudi dividende, prejete in plačane med podjetji v skupini (Eddey, 1991, str. 14).

1.10.6 Izločanje vmesnih izgub in dobičkov

Predpostavka o enotnem obravnavanju podjetja in načelo realizacije sta bistvena za ta del priprave konsolidirane bilance stanja. Realizacija dobičkov in izgub je možna šele v trenutku, ko so posamezna sredstva prodana tretjim osebam. Do takrat jih je treba obračunavati po njihovi nabavni vrednosti oziroma proizvajalnih stroških, če načelo previdnosti ne zahteva manjšega vrednotenja. Vse dokler torej sredstva niso prodana tretjim osebam, je treba dobičke in izgube izločiti iz konsolidirane bilance stanja (Vrankar, 2007, str. 3). Zaradi tovrstnih izločitev je treba posledično popraviti tudi vrednost tistih sredstev, zajetih v zbirni bilanci stanja, in sicer za tisti del dobička ali izgube, ki je všteti v njihovo vrednost zaradi prometa znotraj skupine. Nerealizirani dobički se pojavljajo predvsem pri zalogah, ki še niso prodane kupcem zunaj skupine, ter tudi pri preprodajanju osnovnih sredstev znotraj skupine in pri opravljanju storitev, ki se pri drugem podjetju v skupini usredstviijo.

Pri izločanju vmesnih poslovnih izidov je treba ugotoviti sredstva, pridobljena od drugih odvisnih podjetij, in njihove vrednosti v posameznih bilancah, ki jih nato primerjamo z vrednostmi, ki so za ta sredstva možne z vidika skupine, ter izločiti razliko med njimi in vrednostmi v posameznih bilancah.

V praksi pri izločanju vmesnih dobičkov in izgub uporabljamo poenostavitve in ocene, kar je tudi v skladu s predpostavko gospodarnosti in pomembnosti, saj se z ocenami lahko dovolj približamo pravilnim podatkom, ne da bi s tem bistveno vplivali na resničnost KRI, po drugi strani pa bi natančno ugotavljanje vmesnih poslovnih izidov povzročilo nesorazmerno veliko dela in stroškov.

Ob upoštevanju predpostavke strogega upoštevanja nastanka poslovnega dogodka vplivajo na poslovni izid samo tisti vmesni poslovni dobički ali izgube, ki so nastali v tistem obračunskem obdobju, v katerem pripravljamo konsolidirano bilanco stanja. Ko torej delamo konsolidacijsko knjižbo, obračunamo samo spremembo vmesnih dobičkov ali izgub glede na stanje na koncu prejšnjega poslovnega leta. Ti so namreč vplivali na poslovne izide skupine v preteklih letih, zato jih moramo nevtravno obračunati s kapitalom, bodisi z rezervami bodisi z dobičkom, prenesenim iz preteklih let.

Izločanje vmesnih dobičkov ali izgub torej lahko povzročačasne razlike med vrednostjo sredstev in/ali vrednostjo obveznosti v KRI, zato je treba za tečasne razlike obračunati odložene terjatve ali obveznosti za davek od dobička.

1.11 Odloženi davki pri konsolidaciji in poslovnih združitvah

1.11.1 Odloženi davki na splošno

Pravna podlaga v zvezi s sestavljanjem KRI je poleg MRS 27, MRS 28, MRS 31 in MSRP 3, ki opredeljujejo konsolidiranje, tudi v MRS 12 – Davek od dobička, ki natančneje opredeljuje tudi odložene davke. V tem standardu so določeni primeri okoliščin, v katerih prihaja do nastanka obdavčljivih in odbitnih časovnih razlik pri poslovnih združitvah in konsolidaciji ter katerih posledica je pripoznavanje odloženih davkov.

V Sloveniji so se odloženi davki prvič pojavili leta 2002 z novimi SRS, in sicer kot eden izmed postopkov popolnega konsolidiranja, v posamičnih računovodskih izkazih pa zaradi posebnosti davčne zakonodaje vse do leta 2004 niso bili upoštevani (Hieng, 2005, str. 20). Odloženi davek je davek, ki ga bo zavezanec poravnal ali mu bo povrnjen v enem ali več prihodnjih poslovnih obdobjih. Poslovni dogodki, zaradi katerih je nastal odloženi davek, pa nastanejo v sedanjem ali so nastali v preteklih obračunskih obdobjih in so zato že pripoznani v poslovnih knjigah zavezanca: ali kot ustrezna sredstva, obveznosti do virov sredstev ali kot prihodki oziroma odhodki. Davčni vidik tega poslovnega dogodka pa je tak, da bodo davčne posledice nastale šele v naslednjih obdobjih. Po načelu nastanka poslovnega dogodka je treba takšne prihodnje davčne posledice obračunati v poslovnih knjigah v tistem obdobju, v katerem je nastal poslovni dogodek.

Razlike med računovodskim poslovnim izidom pred obdavčitvijo in davčno osnovo nastajajo zaradi začasnih in stalnih razlik. Začasne razlike so tiste, ki nastanejo v enem obdobju, v drugem pa se odpravijo in povzročajo ali obveznosti za odloženi davek ali terjatev za odloženi davek.

1.11.2 Odloženi davki v KRI

V nadaljevanju predstavljam razloge za pojav odloženih davkov v KRI.

1.11.2.1 Razlogi za pojav odloženih davkov v KRI

Odloženi davki se v KRI lahko pojavijo predvsem zaradi (Žibret Kralj, 2008, str. 5):

- razlik med uradnimi računovodskimi izkazi odvisnega podjetja in njegovimi računovodskimi izkazi, ki so prilagojeni računovodskim predpisom obvladujočega podjetja;
- davčne zakonodaje, ki povzroča nastanek odloženih davkov že v posamičnih računovodskih izkazih;
- začasnih razlik, ki izvirajo iz nakupne metode in konsolidiranja kapitala: po nakupni metodi se sredstva in obveznosti odvisnega podjetja ovrednotijo po pošteni vrednosti, razlika med prejšnjo knjigovodsko (davčno) in pošteno vrednostjo pripoznanih prevzetih sredstev, obveznosti in pogojnih obveznosti v KRI privede do dodatnih odloženih davkov; in
- začasnih razlik, ki izvirajo iz konsolidacijskih postopkov (na primer zaradi konsolidacijskih popravkov za zadržane nerealizirane dobičke).

1.11.2.2 Odloženi davki, nastajajoči pri nakupni metodi, in odloženi davki, nastajajoči pri prevrednotenju na pošteno vrednost

MRS 16 dovoljuje prevrednotenje osnovnih sredstev na pošteno vrednost, MRS 39 pa prevrednotenje naložb, kar posledično v določenih davčnih okoljih vpliva na obdavčljiv dobiček v obdobju prevrednotenja. To pomeni, da tu ne pride do začasnih razlik, saj je za prevrednotenje računovodskih postavk prilagojena tudi davčna osnova (Žibret Kralj, 2008, str. 5). V nasprotnem primeru, ko prevrednotenje na pošteno vrednost ne vpliva na davčno osnovo, se pojavi začasna razlika med vrednostjo, evidentirano v računovodskih izkazih, in vrednostjo, evidentirano v davčnih izkazih. Nastajajo obdavčljivečasne razlike, zato izračunamo obveznost za odloženi davek.

Je pa razlika pri nastanku učinka obveznosti za odloženi davek med posameznimi računovodskimi izkazi in med KRI, in sicer pri konsolidaciji učinek obveznosti za odloženi davek povečuje vrednost dobrega imena (angl. *fair value adjustment decrease a goodwill, deferred tax liability increases goodwill*) (Žibret Kralj, 2008, str. 5). V KRI

nastane torej obveznost za odloženi davek iz obdavčljive začasne razlike (Žibret Kralj, 2008, str. 5).

Če omenim še poslovne združitve v povezavi z odloženimi davki, naj dodam, da lahko pri poslovnih združitvah nastajajo nova sredstva in obveznosti, ki niso evidentirani v računovodskih izkazih prevzemnika. Kot primer navajam pojav neopredmetenih sredstev (na primer blagovnih znamk). Pri poslovnih združitvah je mogoč tudi nastanek primera, ko pride do pripoznanja terjatev za odloženi davek zaradi davčnih izgub samo pri konsolidaciji, ker terjatve za odloženi davek v zvezi s tem niso bile pripoznane v posamičnih izkazih prevzemnika zaradi nezmožnosti zagotovitve zadostnih obdavčljivih dobičkov v prihodnosti. Pripomnila bi še, da nekatere davčne zakonodaje dopuščajo, da je uporaba davčnih izgub lahko na razpolago drugim podjetjem v skupini in kot taka zahteva obračun odloženega davka ob prevzemu z vidika skupine (Žibret Kralj, 2008, str. 6).

1.11.2.3 Nerealizirani dobički pri transakcijah znotraj skupine in odloženi davki

Ko eno podjetje v skupini prodaja proizvode drugemu v skupini, prvo evidentira v svojih računovodskih izkazih dobičke iz prodaje zalog (oziroma prihodke), drugo v skupni, ki je kupilo te proizvode, pa ima le-te še v zalogi, in ker še niso bili prodani zunaj skupine, je dobiček z vidika skupine še nerealiziran. Kot vemo, je davek obračunan od dobička posameznega podjetja in ne od dobička skupine, saj prodajalec plača davek za vse prodaje, ki jih ustvari znotraj skupine. Pri konsolidaciji so nerealizirani dobički z vidika skupine, ki se zadržujejo v zalogah, eliminirani iz skupinskega dobička, končno stanje zalog v skupini je evidentirano v višini stroškov. Posledica je konsolidacijski popravek, ki lahko povzroči odloženi davek, saj je konsolidacijski popravek narejen na ravni konsolidiranih bilanc in ne na ravni posamičnih bilanc (Žibret Kralj, 2008, str. 7). Davčna stopnja, ki se uporablja pri izračunu odloženega davka, je tista davčna stopnja, ki je veljavna v davčni zakonodaji, v kateri se bo začasna razlika povrnila; običajno je to davčna stopnja v davčnem okolju kupca.

1.11.2.4 Pripoznavanje in merjenje odloženih davkov

Pod določenimi pogoji MRS 12 zahteva, da podjetje pripozna odloženo obveznost za davek ali terjatev za davek pri vseh začasnih razlikah. Navaja tudi nekaj izjem, kot na primer, da se odložene terjatve za davek pripoznajo, če je verjetno, da bodo na razpolago obdavčljivi dobički, v breme katerih bo mogoče izrabiti odložene terjatve za davek. Če ima podjetje ponavljajoče se davčne izgube, se odložene terjatve za davek pripoznajo samo toliko, kolikor ima podjetje dovolj obdavčljivih začasnih razlik ali prepričljive druge dokaze, da bo na razpolago zadosten obdavčljiv dobiček. To je sprememba v novem MSR 12; izvorni MRS 12 je takšno pripoznanje dovoljeval.

Pri pripoznanju odloženih davkov velja splošno pravilo, da se davčne posledice poslovnih dogodkov, ki se vežejo ali v terjatvah ali v obveznostih za odloženi davek, izkazujejo na enak način, kot se izkaže sam poslovni dogodek, na katerega je terjatev oziroma obveznost za odloženi davek vezana (Žibret Kralj, 2008, str. 10). To pomeni, da so pripoznani preko poslovnega izida in se pripoznajo v izkazu poslovnega izida (na primer: odhodki zaradi oslabitev: terjatev za odloženi davek), na drugi strani pa se poslovni dogodki, ki so pripoznani neposredno v kapitalu, pripoznajo neposredno v kapitalu (na primer: prevrednotenje naložb navzgor: obveznost za odloženi davek) (Žibret Kralj, 2008, str. 10).

Naj v zvezi z odloženimi davki še dodam, da ob nastanku poslovnih združitvev pripoznavanje terjatev ali obveznosti za odloženi davek vpliva na znesek dobrega imena in ne na poslovni izid. MRS 12 tako prepoveduje diskontiranje odloženih terjatev ali obveznosti za davek. Prav tako prepoveduje pripoznavanje odložene obveznosti za davek, ki izhaja iz dobrega imena, če amortizacija dobrega imena ni odbitek pri obračunu davka.

V zvezi z odloženimi davki je tudi več posebnosti. Kadar lahko prevzemnik šteje za verjetno, da si bo povrnil svojo odloženo terjatev za davek, ki ni bila pripoznana pred poslovno združitvijo, pripozna odloženo terjatev za davek, vendar je ne vključi v obračunavanje poslovne združitve in je zato ne upošteva pri določanju dobrega imena. Kot drugo posebnost v MRS 12 bi še navedla, da kadar se potencialna korist izgube davka od dobička prevzetega podjetja prenese v naslednje obdobje, prevzemnik pripozna iz tega izhajajoč odloženi davek od dobička v izkazu poslovnega izida ter hkrati (Žibret Kralj, 2008, str. 10):

- zmanjša knjigovodsko vrednost dobrega imena na znesek, ki bi bil pripoznan, če bi bila odložena terjatev za davek pripoznana kot opredeljeno sredstvo od datuma prevzema; in
- pripozna zmanjšanje knjigovodske vrednosti dobrega imena kot odhodek.

Ne nazadnje bi na kratko še omenila razkrivanje odloženih davkov, ki je opredeljeno v MRS 1 in MRS 12. V bilanci stanja je treba samostojno prikazovati terjatve za odloženi davek in obveznosti za odloženi davek, v izkazu poslovnega izida pa je predvidena vsaj ena postavka odhodki za davek, ki vključuje odhodke za tekoči davek in odhodke oziroma prihodke za odloženi davek. Mogoče je tudi pobotanje terjatev in obveznosti za odložene davke, vendar le, kadar ima podjetje pravico in namen pobotati terjatve z obveznostmi ter se te nanašajo na isto davčno upravo in istega davčnega zavezanca, sicer pobotanje ni dovoljeno. V zvezi z odloženimi davki je treba razkriti (Žibret Kralj, 2008, str. 11):

- znesek odhodka za davek iz obračunanega davka;
- skupni znesek na novo pripoznanih in odpravljenih terjatev in obveznosti za odloženi davek, ki vplivajo na odhodke ali prihodke za odloženi davek;
- razlike v odhodku ali prihodku za odloženi davek, ki nastanejo zaradi sprememb davčnih predpisov;
- znesek prihodka iz odloženega davka, ki izhaja iz začasnih razlik iz preteklih obdobj, za katere pa ni bil pripoznan odloženi davek;
- znesek terjatev ali obveznosti za odloženi davek, ki ne vplivajo na poslovni izid in se obračunajo preko kapitala oziroma dobrega imena pri poslovnih združitvah;
- znesek odbitnih začasnih razlik, neizrabljenih davčnih izgub, za katere niso pripoznane terjatve za odloženi davek.

2 PREDSTAVITEV RAČUNOVODSTVA V IZBRANIH DRŽAVAH

2.1 Evropski pravni red in MSRP

Preden predstavim slovensko pravno ureditev izdelave KRI in pravno ureditev v izbranih državah, naj na kratko povzamem nekatere zadnje dejavnosti Evropskega parlamenta, ki potekajo na tem področju.

Evropski parlament meni, da bi morala biti splošno sprejeta računovodska načela tretjih držav obravnavana kot enakovredna MSRP, kot so bila sprejeta v skladu z Uredbo (ES) št. 1606/2002 – Uredba o uvedbi MRS oziroma MSRP³, če lahko vlagatelji sprejmejo podobne odločitve, ne glede na to, ali razpolagajo z računovodskimi izkazi, ki temeljijo na MSRP ali splošnih računovodskih načelih tretjih držav, ter ali imajo vlagatelji zadostno zaupanje v zagotavljanje in izvajanje revizije na posameznih ravneh. Zakonodajalci bi morali z mednarodnimi partnerji ohraniti aktiven dialog o uporabi in doslednem izvajanju MSRP ter spodbujati sodelovanje in izmenjavo informacij. MSRP, ki jih je podprl Upravni odbor za mednarodne računovodske standarde, dajejo trdno podlago zakonodajalcem pri približevanju računovodskih standardov v svetovnem merilu, kar posledično pomeni, da bi svetovna uporaba MSRP lahko izboljšala preglednost in primerljivost računovodskih izkazov ter tako prinesla bistvene koristi podjetjem in vlagateljem.

Približevanje računovodskih standardov je vsekakor pomembna naloga, vendar moramo stremeti k temu, da mora biti končni cilj ta, da vse pravne oblasti sprejmejo MSRP ob upoštevanju svojega demokratičnega in pravnega okvira.

Evropski parlament tudi pozdravlja Uredbo (ES) št. 1569/2007, ki opredeljuje enakovrednost in vzpostavlja mehanizem za ugotavljanje enakovrednosti splošno

³ Regulation (EC) No 1606/02 of the European Parliament and of the Council of 19 July 2002 on the application of international accounting standards, 11.9.2002.

sprejetih računovodskih načel tretjih držav, ter poudarja, da Uredba (ES) št. 1569/2007 zahteva, da mora sklep Komisije izdajateljem v tretjih državah dopuščati uporabo MSRP, sprejetih v skladu z Uredbo (ES) št. 1606/2002.

Nekatere tretje države še niso javno izjavile, kdaj bodo njihovi domači izdajatelji začeli uporabljati MSRP, vendar kljub temu podpira načrte za prehod na MSRP, ki so jih nedavno predstavile te države.

V nadaljevanju predstavljam nekatere najnovejše predpise, ki so jih zakonodajalci na podlagi navedenih smernic sprejeli v Republiki Srbiji, BiH in Republiki Hrvaški.

2.2 Ureditev konsolidacije v Sloveniji

2.2.1 Zakonodajni okvir konsolidacije v Sloveniji

V Sloveniji je ZGD-1 osnovni okvir za konsolidiranje, SRS 2006 pa podrobneje določajo vsebino in način njegovega izvajanja.

V Republiki Sloveniji obveznost priprave KRI opredeljuje ZGD-1, ki v 56. členu zahteva, da podjetje s sedežem v Republiki Sloveniji, ki je obvladujoče podjetje⁴ enemu ali več podjetjem s sedežem v Republiki Sloveniji ali izven nje, pripravi tudi konsolidirano letno poročilo. Po tem zakonu je obvladujoče podjetje drugemu podjetju, če je izpolnjen eden od naslednjih pogojev:

- če ima večino glasovalnih pravic v drugem podjetju;
- če ima pravico imenovati ali odpoklicati večino članov posloводства ali nadzornega sveta drugega podjetja in je hkrati družbenik tega podjetja;
- če ima pravico do prevladujočega vpliva nad drugim podjetjem na podlagi podjetniške pogodbe ali drugega pravnega temelja ali
- če je družbenik v drugem podjetju in če na podlagi pogodbe z drugimi družbeniki tega podjetja nadzoruje večino glasovalnih pravic v tem podjetju.

Pravicam, ki so omenjene v prejšnjih alinejah, se prištejejo tudi glasovalne pravice oziroma pravice do imenovanja in odpoklica, ki jih ima drugo podjetje, odvisno obvladujočemu podjetju, ter navedene pravice oseb, ki delujejo za račun obvladujočega podjetja ali drugega njim nadrejenega podjetja. Od vseh glasovalnih pravic v odvisnem podjetju se odštejejo glasovalne pravice iz deležev, ki jih ima to podjetje, odvisno podjetje tega podjetja ali oseba, ki deluje v svojem imenu, vendar za račun teh podjetij.

⁴ ZGD-1 uporablja izraz »nadrejena družba« in »podrejena družba«, kar je vsebinsko enako kot »obvladujoče podjetje« in »odvisno podjetje«. Slednja izraza sem tudi uporabila v tem magistrskem delu.

Pri opredeljevanju prevladujočega vpliva obvladujočega podjetja odvisnemu podjetju je pomembno, da imajo vsi dejavniki iz 56. člena ZGD-1 prevladujoč vpliv. Pogoji za sestavljanje KRI je vsaj eno odvisno podjetje.

ZGD-1 ne omenja več pridruženih podjetij, temveč samo odvisna podjetja, iz česar lahko sklepamo, da je pogoj za sestavo konsolidiranega letnega poročila, da ima matično podjetje vsaj eno odvisno podjetje; če ima samo pridružena podjetja, skladno z opredelitvijo SRS 2006, ni treba izdelovati KRI.

Medtem ko SRS 2006 ne predvidevajo možnosti, da se posamezno odvisno podjetje ne bi vključilo v konsolidacijo, pa ZGD-1 v 8. točki 56. člena dopušča to možnost ob predpostavki, da to ni pomembno za resničnost in poštenost prikaza finančnega položaja, poslovnega izida, denarnih tokov in gibanja kapitala. V prilogi je treba navesti podjetja, ki niso vključena v konsolidacijo, in razloge za njihovo ne vključitev.

Po ZGD-1 sestavi konsolidirano letno poročilo podjetje s sedežem v Republiki Sloveniji, ki obvladuje eno ali več podjetij s sedeži v Republiki Sloveniji ali izven nje (odvisnim podjetjem), če so bodisi obvladujoča podjetja bodisi eno ali več odvisnih podjetij organizirana kot kapitalska podjetja ali kot dvojna podjetja oziroma imajo istovrstno pravnoorganizacijsko obliko po pravu države sedeža podjetja. Obvladujoča podjetja, ki skupaj z odvisnimi podjetji ne dosegajo pogojev za srednja podjetja iz četrtega odstavka 55. člena ZGD-1, pri čemer se merili čistih prihodkov od prodaje in vrednosti aktive povečata za 20 odstotkov, niso dolžna izdelati konsolidiranega letnega poročila. Te pogoje navajam v tabeli 2. To ne velja, če se z vrednostnimi papirji obvladujočega ali katerega od odvisnih podjetij trguje na organiziranem trgu.

Tabela 2: Pogoji za mala podjetja iz 55. člena ZGD-1, povečani za 20 odstotkov

Pogoj	Velikost po 55. členu	Povečano za 20 odstotkov
Povprečno število zaposlenecv	do 50	do 50
Čisti prihodki od prodaje	do 8.800.000 EUR	do 10.560.000 EUR
Aktiva	do 4.400.000 EUR	do 5.280.000 EUR

Vir: Zakon o gospodarskih družbah-1, 2009.

Izpolnjeni morata biti dve od naštetih treh meril.

2.2.2 Pravila konsolidiranja po SRS 2006

SRS 2006 določajo pravila konsolidiranja v uvodu (13. točka), SRS 3.31–3.37 in posamezni SRS – razdelek d). O konsolidiranju pa je napisano v 10. in 12. točki uvoda.

Točka 10 Uvoda v SRS – **Poslovne združitve** nas napotuje na MSRP 3, kar pomeni, da se pri postopkih konsolidiranja kapitala in naložb uporabljajo metode po MSRP 3. Sicer pa je v tej točki zapisano, da je posledica poslovne združitve lahko razmerje med obvladujočim in odvisnim podjetjem, v katerem je prevzemnik obvladujoče podjetje, prevzeti pa odvisno podjetje. V takem primeru prevzemnik uporablja določbe te točke uvoda v KRI.

Točka 12 Uvoda v SRS – **Skupni podvigi**, ki obravnava skupaj obvladovana podjetja, nas napotuje neposredno na MRS 31 – Deleži v skupnih podvigih.

Točka 13 Uvoda v SRS – Uskupinjevanje (konsolidiranje) računovodskih podatkov v računovodskih izkazih opredeljuje skupino, obvladovanje, kdaj ni treba konsolidirati, postopke konsolidiranja, predpostavke konsolidiranja, nakupno metodo, manjšinske lastnike, pridružena podjetja, skupaj obvladovana podjetja in razkritja.

2.3 Ureditev MSRP v Srbiji

Srbija je MSRP prvič sprejela 1. januarja 2004. MRS so tako postali predpisani, njihova uvedba pa je predstavljala velik izziv za vse računovodje (Milojević, 2009, str. 19). Republika Srbija pri izdelavi posamičnih računovodskih izkazov uporablja zakon o računovodstvu in reviziji (Zakon o računovodstvu i reviziji, Službeni glasnik št. 46/2006). V njem je določeno, da malo podjetje lahko uporablja MRS, veliko, srednje in matično podjetje, ki v skladu z zakonodajo sestavlja KRI, banke in vse ostale finančne inštitucije pa morajo obvezno uporabljati MRS. Vendar so tudi tu določene izjeme oziroma prilagoditve računovodskih izkazov, izdelanih po lokalnih računovodskih standardih, na računovodske izkaze, izdelane po MSRP, za potrebe matičnega podjetja v Sloveniji.

2.4 Ureditev MSRP v Bosni in Hercegovini

V BiH za vodenje poslovnih knjig in pri pripravi tako zaključnih računovodskih izkazov kot tudi KRI upoštevajo MSRP ter zakon o računovodstvu in reviziji (Zakon o računovodstvu i reviziji u Federaciji Bosne i Hercegovine, Službene novine Federacije BiH, št. 32/05). Zaradi različne hitrosti sprejemanja sprememb MRS in spoštovanja lokalne zakonodaje se prav tako pojavljajo odmiki od računovodskih izkazov odvisnega podjetja v primerjavi z računovodskimi izkazi matičnega podjetja v Sloveniji.

2.5 Ureditev MSRP na Hrvaškem

Osnova računovodske regulative na Hrvaškem je še vedno zakon o računovodstvu, ki je prvo večjo spremembo doživel leta 1993. Trenutno je na Hrvaškem v veljavi zakon o računovodstvu, ki je bil sprejet leta 2007, velja pa od 1. januarja 2008. Ta zakon v 16.

členu ureja tudi konsolidacijo letnih računovodskih poročil, v 15. členu pa so opredeljeni pojmi letnih računovodskih poročil. Od 1. januarja 2008 ima Hrvaška tudi nove standarde HSFI – Hrvatski standardi financijskog izveščavanja, ki so nekakšna kompilacija MSRP, vendar pa morajo velika podjetja, banke, vsa borzna podjetja, lizing podjetja in podobna podjetja iz finančnega sektorja uporabljati MSRP.

Hrvaška je skladno s 4. smernico Evropske unije v svoji zakonodaji definirala tudi obliko bilance stanja in izkaza poslovnega izida ter temeljna načela vrednotenja. Z zakonom je bilo med drugim tudi predpisano obvezno sestavljanje konsolidiranih poročil za matična podjetja in njim odvisna podjetja, javna objava letnih poročil, revidiranje računovodskih poročil za velika in srednja podjetja ter enkrat v treh letih za mala delniška podjetja. Z zakonom je bil ustanovljen tudi Hrvaški odbor za računovodstvo in računovodske standarde, ki ima nalogo spremljanja, usklajevanja in pojasnjevanja sprememb MRS. Hrvaška se zaveda problematike računovodskih poročil in njihove primerljivosti ter ne nazadnje tudi kakovosti izdelave le-teh. V preteklosti so bile napravljene tudi razne študije izdelave finančno-računovodskih poročil (npr. študija Svetovne banke iz leta 2002), v katerih se kot osnovni problem pojavlja neobstoje organa (razen revizorjev), ki bi spremljal spremembe MRS (Pervan, 2004, str. 477). V raziskavi so bile ugotovljene določene napake (netočnosti) v raziskanih podjetjih in nepravilnosti pri poročanju podjetij, ki objavljajo samo skrajšane verzije računovodskih poročil. Skratka, pokazal se je problem pri računovodskem poročanju podjetij. Od podjetij se namreč zahteva poročanje številnim inštitucijam z različnimi računovodskimi informacijami za različna obdobja, kar znatno zmanjšuje kakovost informacij (Pervan, 2004, str. 477). Opaziti je tudi, da so pri sprejemanju zakonodaje pri korporacijskih poročanjih na nizki ravni. Poleg konkurence, majhnega trga in odgovornosti revizorjev se postavlja pod vprašaj tudi kakovost revizorjev in zaupanje v njihova revizorska mnenja (Pervan, 2004, str. 479).

3 RAČUNOVODSKE REŠITVE KONSOLIDACIJE PO MSRP

Po MRS si bomo pri konsolidiranju pomagali s standardi 27 – Konsolidirani in ločeni računovodski izkazi, 28 – Naložbe v pridružena podjetja, 31 – Deleži v skupnih podvigih in MSRP 3 – Poslovne združitve.

3.1 MRS 27 – Konsolidirani in ločeni računovodski izkazi

MRS 27 – Konsolidirani in ločeni računovodski izkazi (angl. IAS 27 – Consolidated and Separate Financial Statements) je standard, ki se uporablja pri pripravljanju in predstavljanju KRI skupine podjetij, ki jih usmerja obvladujoče podjetje. Ta standard opredeljuje:

- področje uporabe standarda,
- predstavljanje KRI,
- področje KRI,
- postopke konsolidacije,
- obračunavanje finančnih naložb v odvisna podjetja, skupaj obvladovana podjetja in pridružena podjetja v ločenih računovodskih izkazih ter
- razkritja v KRI.

Standard določa, da morajo KRI obvezno vključevati vsa odvisna podjetja obvladujočega podjetja, razen če ob priključitvi odvisno podjetje zadostuje kriterijem, da se takšna naložba v bilanci stanja prikazuje ločeno kot sredstvo, namenjeno odtujitvi, in se vrednoti po pošteni vrednosti, znižani za stroške prodaje, po MSRP 5 – Nekratkoročna sredstva v posesti za prodajo in ustavljeno poslovanje (angl. IFRS 5 – Non-current Assets Held for Sale and Discontinued Operations).

Odvisnega podjetja, ki ga matično podjetje obvladuje le začasno (to mora biti tudi jasno dokazljivo), po tem standardu ni treba vključiti v konsolidacijo, kar pomeni, da tako podjetje matično podjetje namerava odtujiti v 12 mesecih od pridobitve oziroma se zanj aktivno išče kupec. Če do odtujitve v tem roku ne pride, je treba poračunati vse učinke za nazaj, kot da je bilo to odvisno podjetje vključeno v KRI od datuma prevzema naprej.

MRS 27.37 določa, da je treba, če se pripravljajo ločeni računovodski izkazi, naložbe v odvisna podjetja, skupaj obvladovana podjetja in pridružena podjetja, ki niso razvrščene med sredstva za prodajo (ali vključene v skupino za odtujitev, ki je razvrščena med sredstva za prodajo), po MSRP 5 obračunati po **nabavni ceni** ali po **MRS 39**⁵.

Po naložbeni metodi se naložba v neko podjetje pripozna glede na nabavno vrednost finančne naložbe. Naložbenik pripoznava prihodke iz finančne naložbe samo, če jih dobi pri razdelitvi prenesenega čistega dobička podjetja, v katero naložbi, ta pa je nastal po datumu, ko je bila finančna naložba pridobljena.

Strošek naložbenja vključuje tudi stroške posredovanja, na primer provizije, honorarje, pristojbine, bančne storitve itd. Če je naložba v celoti ali delno pridobljena z izdajo delnic ali drugih vrednostnih papirjev, je strošek pridobitve poštena vrednost izdanih vrednostnih papirjev. Če je naložba pridobljena z zamenjavo drugih dobrin, je strošek poštena vrednost odstopljenih dobrin.

MRS 39 se praviloma ne uporablja za naložbe v odvisna podjetja, ki jih obravnava MRS 27. Vendar za ugotavljanje vrednosti naložb v odvisna podjetja oziroma za ugotavljanje vrednosti finančnih sredstev, ki jih MRS 39 definira kot sredstva, razpoložljiva za

⁵ MRS 39 – Finančni instrumenti: pripoznavanje in merjenje.

prodajo, oziroma sredstva, ki jih podjetje po začetnem pripoznanju označi po poštenu vrednosti skozi poslovni izid, MRS 27 v členih 37, 38 in 39 dopušča eno izmed metod, ki je opisana v MRS 39 (Guzić, 2008, str. 23).

MRS 27 v točki 10 določa tudi, kdaj obvladujočemu podjetju ni treba predstaviti konsolidiranih računovodskih izkazov, in sicer, če:

- je obvladujoče podjetje odvisno podjetje v popolni lasti ali delni lasti drugega podjetja in so bili njegovi drugi lastniki, tudi tisti, ki sicer nimajo pravice glasovati, obveščeni o tem in ne ugovarjajo, da obvladujoče podjetje ne predstavi KRI;
- se z dolžniškimi ali kapitalskimi instrumenti obvladujočega podjetja ne trguje na javnem trgu⁶;
- obvladujoče podjetje ni vložilo niti ni v postopku vložitve svojih računovodskih izkazov pri komisiji za vrednostnice ali drugi regulativni organizaciji za namen izdaje katerokoli skupine instrumentov na javnem trgu ter
- zadnje ali katerokoli vmesno obvladujoče podjetje obvladujočega podjetja izdelava KRI, ki so na voljo za javno uporabo in so skladni z MSRP.

V tabeli 3 prikazujem primerjavo med MRS 27 in ZGD-1 o tem, kdaj obstaja obvladovanje obvladujočega podjetja nad drugim podjetjem, če ima v tem podjetju polovico ali več kot polovico glasovalnih pravic. Iz tabele je razvidno, da med MRS 27 in slovensko ureditvijo obstaja le različna formulacija, medtem ko je vsebina enaka.

Tabela 3: Primerjava med MRS 27 in ZGD-1

MRS 27	ZGD-1
Obvladuje več kot polovico glasov na podlagi dogovora z drugimi finančnimi vlagatelji	Če ima večino glasovalnih pravic v drugem podjetju
Ima moč voditi usmeritve financiranja in poslovanja v podjetju po zakonu ali na podlagi pogodbe	Če ima pravico do prevladujočega vpliva nad drugim podjetjem na podlagi podjetniške pogodbe ali drugega pravnega temelja
Ima moč postaviti ali odstaviti večino članov upravnega odbora ali temu ustreznega organa, ki obvladuje to (drugo) podjetje	Če ima pravico imenovati ali odpoklicati večino članov posloводства ali nadzornega sveta drugega podjetja in je hkrati družbenik tega podjetja
Ima moč zagotoviti večino glasov na sestankih upravnega odbora ali temu ustreznega organa, ki obvladuje to (drugo) podjetje	Če je družbenik v drugem podjetju in če na podlagi pogodbe z drugimi družbeniki tega podjetja nadzoruje večino glasovalnih pravic v tem podjetju

Vir: D. Kamenšek, D. & Kolarič, M., *Gradivo za delavnico o konsolidiranju po novih SRS 2006 in MRS, 2007, str. 10.*

3.2 MRS 28 – Finančne naložbe v pridružena podjetja

Ta standard (angl. *IAS 28 – Investments in Associates*) se mora uporabljati pri obračunavanju finančnih naložb v pridružena podjetja. Pridruženo podjetje je podjetje, v

⁶ Z javnim trgom je mišljena domača ali tuja borza ali zunajborzni trg ter lokalni in regionalni trg.

katerem ima naložbenik pomemben vpliv in ki ni niti odvisno podjetje niti naložbenikovo skupno vlaganje. Dokaz za naložbenikov pomembni vpliv je običajno eno ali več dejstev, ki so naštetja v poglavju 1.3 na strani 6 tega dela.

V KRI se ne vključujejo posamezna sredstva in obveznosti pridruženih podjetij, ampak se delež obvladujočega podjetja v kapitalu odvisnega podjetja vsako leto na novo ovrednoti in izkaže v samostojni bilančni postavki. Metodo pogosto imenujemo enovrstična konsolidacija (Otoničar, 2007, str. 48).

Ta standard med drugim tudi določa v 13. točki izjeme, kdaj finančne naložbe v pridruženo podjetje ni treba obračunati po kapitalski metodi, in sicer, kadar:

- je finančna naložba razvrščena med sredstva za prodajo po MSRP 5 – Nekratkoročna sredstva za prodajo in ustavljeno poslovanje;
- se uporablja izjema iz MRS 27.10, ki dovoljuje, da obvladujoče podjetje, ki ima tudi finančno naložbo v pridruženem podjetju, ne predstavlja KRI; ali
- se uporablja:
 - naložbenik ima odvisno podjetje v popolni lasti obvladujočega podjetja ali je odvisno podjetje v delni lasti obvladujočega drugega podjetja in so bili njegovi lastniki, tudi tisti, ki sicer nimajo pravice glasovati, obveščeni in ne ugovarjajo temu, da naložbenik ne uporablja kapitalske metode;
 - z naložbenikovimi dolžniškimi in kapitalskimi instrumenti se ne trguje na javnem trgu;
 - naložbenik ni vložil niti ni v postopku vložitve svojih računovodskih izkazov pri komisiji za vrednostnice ali drugi regulativni organizaciji za namen izdaje katerekoli skupine instrumentov na javnem trgu ter
 - zadnje ali vmesno obvladujoče podjetje naložbenika izdelava KRI, ki so na voljo za javno uporabo in so v skladu z MSRP.

3.3 MRS 31 – Deleži v skupnih vlaganjih

MRS 31 – Deleži v skupnih vlaganjih (angl. *IAS 31 – Interests in Joint Ventures*) se mora uporabljati pri obračunavanjih v skupnih vlaganjih ter pri poročanju o sredstvih, obveznostih do virov sredstev, prihodkih in odhodkih v zvezi s skupnimi vlaganji v računovodskih izkazih podvižnikov⁷ in naložbenikov, ne glede na sestavo in obliko, v katerih deluje skupno vlaganje. Ta standard se ne uporablja za deleže podvižnikov v skupaj obvladovanih podjetjih, ki jih imajo organizacije tveganega kapitala ali vzajemni skladi, naložbeni skladi z enotami in podobnimi subjekti, tudi zavarovalni skladi, vezani na naložbe.

⁷ Podvižnik je stranka v skupnem podvigu, ki sodeluje pri obvladovanju tega skupnega vlaganja (MRS 1.3).

Skupna vlaganja imajo zelo različne oblike in ustroje (MRS 31.7). Ta standard omenja tri različne vrste:

- skupaj obvladovano delovanje⁸,
- skupaj obvladovana sredstva⁹ in
- skupaj obvladovana podjetja¹⁰

Za vsa skupna vlaganja pa velja, da dva ali več podvižnikov zavezuje pogodbeni sporazum ter da pogodbeni sporazum vzpostavlja skupno obvladovanje. O uporabi tega standarda v KRI pišem tudi v poglavju 1.7.4.

3.4 MSRP 3 – Poslovne združitve

MSRP 3 – Poslovne združitve (angl. *IFRS 3 – Business Combinations*) opredeljuje poslovno združitev kot združitev ločenih podjetij v eno poročevalsko enoto. Pri tem je pomembno, da gre pri medsebojnem delovanju za poslovno delovanje, saj sicer ne gre za poslovno združitev (IFRS 3.4, 2006, str. 281).

Posebej ta standard določa, da je treba vse poslovne združitve obračunati po nakupni metodi. Torej prevzemnik pripozna opredeljive vrednosti, obveznosti in pogoje obveznosti prevzetega podjetja po njihovi pošteni vrednosti na dan prevzema ter tudi pripozna dobro ime, ki se naknadno preskusi za oslabitev in se ne amortizira (MSRP 3.1). Poslovna združitev lahko povzroči razmerje med obvladujočim in odvisnim podjetjem, v katerem je prevzemnik obvladujoče podjetje in prevzeti odvisno podjetje. V takem primeru prevzemnik ta standard uporablja v KRI. Svoj delež v prevzetem podjetju vključi v svoje ločene računovodske izkaze kot naložbo v odvisno podjetje (MSRP 3.6).

Podjetje lahko z izdajo kapitalskih instrumentov ali prenosom denarnih sredstev, njihovih ustreznikov ali drugih sredstev oziroma s kombinacijo naštetega vstopi v drugo podjetje z nakupom lastniškega kapitala tega podjetja, nakupom vseh čistih sredstev, prevzemom obveznosti drugega podjetja ali nakupom dela čistih sredstev drugega podjetja, ki skupaj tvorijo enega ali več poslovnih subjektov.

⁸ Za skupaj obvladovano delovanje gre na primer, ko dva ali več podvižnikov združi(ta) svoje delovanje, dejavnike in znanje za skupno proizvajanje, trženje in prodajanje kakega proizvoda, na primer letala (MRS 31.14).

⁹ O skupaj obvladovanih sredstvih govorimo na primer takrat, ko dve podjetji skupaj obvladujeta nepremičnino, vsako pa dobiva svoj delež najemnine zanj in prevzame dogovorjeni del stroškov zanj (MRS 31.20).

¹⁰ Skupaj obvladovano podjetje je skupno vlaganje, pri katerem gre za ustanovitev delniškega podjetja, podjetja z neomejeno ali omejeno odgovornostjo ali kakega drugega podjetja, v katerem ima vsak podvižnik svoj delež. Takšno podjetje posluje tako kot druga podjetja, le da pogodbeni sporazum med podvižniki določa skupno obvladovanje gospodarskega delovanja takšnega podjetja (MRS 31.24).

Pri uporabi nakupne metode je treba določiti prevzemnika, izmeriti nabavno vrednost poslovne združitve in razporediti nabavno vrednost poslovne združitve na datum prevzema na pridobljena sredstva in prevzete obveznosti in pogojne obveznosti (MSRP 3.16). Šteje se, da je prevzemnik tisto podjetje, ki pridobi nad drugim podjetjem več kot polovico glasovalnih pravic. Velja tudi, da če eno izmed podjetij, ki se združujejo, ne pridobi več kot polovice glasovalnih pravic v drugem podjetju, ki se združuje, še vedno lahko pridobi oblast nad tem podjetjem, če zaradi združitve (MSRP 3.19):

- pridobi več kot polovico glasovalnih pravic v drugem podjetju na podlagi sporazuma z drugimi naložbeniki ali
- ima moč voditi usmeritve financiranja in poslovanja v drugem podjetju po zakonu ali na podlagi pogodbe,
- pridobi pooblastilo, da postavi ali odstavi večino članov upravnega odbora ali drugega enakovrednega organa odločanja v drugem podjetju, ali
- pridobi pooblastilo, ki zagotavlja večino glasov na sestankih upravnega odbora ali drugega enakovrednega organa odločanja v drugem podjetju.

Prevzemnik meri nabavno vrednost poslovne združitve kot celoto (MSRP 3.24):

- poštenih vrednosti (na datum zamenjave) danih sredstev, nastalih ali prevzetih dolgov in kapitalskih inštrumentov, ki jih izda v zameno za obvladovanje prevzetega podjetja ter
- vseh stroškov, ki jih lahko neposredno pripiše poslovni združitvi.

Prevzemnik všteje znesek prilagoditve nabavne vrednosti poslovne združitve, odvisne od prihodnjih dogodkov, v nabavno vrednost poslovne združitve (če jo omogoča sporazum o poslovni združitvi) na datum prevzema, če je prilagoditev verjetna in je znesek mogoče zanesljivo izmeriti. Če se dogodki v prihodnosti ne zgodijo ali če je potreben popravek prilagoditve, se temu prilagodi nabavna vrednost združitve. Prilagoditev se ne vključi v nabavno vrednost združitve, če ni verjetna. Če pozneje postane verjetna in se lahko zanesljivo izmeri, se dodatno upoštevanje šteje kot prilagoditev nabavne vrednosti poslovne združitve.

Prevzemnik na datum prevzema razporedi stroške poslovne združitve, tako da pripozna razpoznavna sredstva, dolgove in pogojne obveznosti prevzetega podjetja po poštenu vrednosti na ta datum, razen nekratkoročnih sredstev (ali skupin za odtujitev), ki se pripoznajo po poštenu vrednosti, zmanjšani za stroške prodaje.

Morebitna razlika med nabavno vrednostjo poslovne združitve ter deležem prevzemnika v čisti poštenu vrednosti razpoznavnih sredstev, dolgov in pogojnih obveznosti se obračuna kot dobro ime ali kot presežek nad nabavno vrednostjo

poslovne združitve. Dobro ime je del nabavne vrednosti prevzema, ki je ni možno razporediti na pošteno vrednost opredeljivih sredstev, obveznosti ali pogojne obveznosti. Po začetnem pripoznavanju dobrega imena se slednje ne amortizira, temveč slabi skladno z MRS 36.

Dobro ime kot presežek nabavne vrednosti poslovne združitve nad deležem prevzemnika v čisti pošteni vrednosti razpoznavnih sredstev, dolgov in pogojnih obveznosti se pripozna kot sredstvo na datum prevzema in po začetnem pripoznanju obravnava v skladu s SRS 2. Če delež prevzemnika v čisti pošteni vrednosti razpoznavnih sredstev, dolgov in pogojnih obveznosti preseže nabavno vrednost poslovne združitve, prevzemnik (MSRP 3.56):

- ponovno oceni določitev in izmeritev razpoznavnih sredstev, dolgov in pogojnih obveznosti prevzetega podjetja in nabavne vrednosti združitve ter
- nemudoma pripozna v poslovnem izidu vsak presežek, ki ostane po tej ponovni oceni (če je nabavna vrednost poslovne združitve nižja od sorazmernega dela prevzetih čistih razpoznavnih sredstev, obveznosti in pogojnih obveznosti, se razlika takoj pripozna v izkazu poslovnega izida).

Prevzemnik razkrije za vsako poslovno združitvev (MSRP 3.67):

- imena in opise podjetij, ki se združujejo;
- datum prevzema;
- odstotek pridobljenih glasovalnih kapitalskih inštrumentov;
- nabavno vrednost združitve in opis njenih postavk ter
- znesek dobrega imena ali presežka, pripoznanega v poslovnem izidu.

Do, po novem, **presežka deleža prevzemnika** (Guzić, 2008, str. 26) – slabega imena – pride, kadar je delež prevzemnika v čisti pošteni vrednosti opredeljivih sredstev, dolgov in pogojnih obveznosti večji od nabavne vrednosti poslovne združitve. V takem primeru mora prevzemnik ponovno oceniti določitev in merjenje opredeljivih sredstev, dolgov in pogojnih obveznosti prevzetega podjetja in merjenje nabavne vrednosti združitve ter nemudoma pripoznati kot poslovni izid vsak presežek, ki ostane po tej ponovni oceni. To pomeni, da je treba slabo ime obravnavati kot znesek, ki je rezultat napake pri določitvi in merjenju poštene vrednosti opredeljivih sredstev, dolgov in pogojnih obveznosti.

Za zadeve obračuna poslovnih združitvev, ki niso urejene v 10. točki Uvoda v SRS 2006, se neposredno uporabljajo določbe MSRP 3 – Poslovne združitve. Ta standard prav tako določa uporabo nakupne metode za merjenje poslovnih združitvev (poštena vrednost prevzetih sredstev in obveznosti) ter tudi, da se ne uporablja (kar pa ne

pomeni, da je prepovedana) za poslovne združitev, ki vključujejo podjetja ali poslovne subjekte pod skupnim upravljanjem.

Po 10. členu MSRP 3 je poslovna združitev, ki vključuje podjetja ali poslovne subjekte pod skupnim upravljanjem, poslovna združitev, v kateri vsa podjetja, ki se združujejo, ali poslovne subjekte na koncu upravlja ena in ista stranka oziroma stranke tako pred poslovno združitvijo kot po njej, pri čemer to upravljanje ni prehodno.

Pri pojavnih oblikah izčlenitvi kot statusno preoblikovanje pa se postavlja še vprašanje, ali je treba uporabljati MSRP 3, in če je treba, ali gre pri izčlenitvi za poslovno združitev (delitev), ki vključuje podjetja ali poslovne subjekte pod skupnim upravljanjem.

Če se MSRP 3 uporablja in gre pri izčlenitvi za poslovno združitev (delitev), ki vključuje podjetja ali poslovne subjekte pod skupnim upravljanjem, potem se poštena vrednost vrednostnih papirjev, ki jih pridobi prenosno podjetje za izčlenjeno premoženje, ne upošteva. To pomeni, da mora prenosno podjetje za poslovne namene naložbo v prevzemno podjetje ovrednotiti po **knjigovodski vrednosti**, za davčne namene pa po **pošteni vrednosti neto prenesenega premoženja po stanju na dan izčlenitve** (tj. po pošteni vrednosti prenesenih sredstev, zmanjšanih za pošteno vrednost prenesenih obveznosti). Smiselno enako določa tudi Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb (v nadaljevanju ZDDPO-2) v 3. točki prvega odstavka 40. člena.

Če se MSRP 3 uporablja in pri izčlenitvi ne gre za poslovno združitev (delitev), ki vključuje podjetja ali poslovne subjekte pod skupnim upravljanjem, potem mora prenosno podjetje za poslovne namene naložbo v prevzemno podjetje ovrednotiti po pošteni (tržni) vrednosti, za davčne namene pa ni treba določati nič posebej, saj že iz splošne določbe ZDDPO-2 pri prenosu premoženja (3. točka prvega odstavka 40. člena) izhaja, da je prenosno podjetje prejete vrednostne papirje prevzemnega podjetja dolžno ovrednotiti po njihovi tržni vrednosti na dan prenosa.

3.5 Spremenjena standarda MSRP 3 in MRS 27 v letu 2009

Za konec tega poglavja prikazujem še povzetek pomembnejših računovodskih sprememb v standardih MSRP 3 in MRS 27, ki veljata za letna obdobja z začetkom 1. julija 2009 ali po tem datumu. Če ima podjetje poslovno leto enako koledarskemu, to pomeni, da je uporaba obeh standardov obvezna od 1. januarja 2010. V Tabeli 4 je prikazan povzetek pomembnejših računovodskih sprememb.

Tabela 4: Povzetek pomembnejših računovodskih sprememb

	Nova določila
Stroški, neposredno pripisani poslovni združitvi	Pripoznan kot odhodki v tekočem obdobju
Pogojni del kupnine	Na datum prevzema je pripoznan kot obveznost; poznejše spremembe vrednosti pa skozi poslovni izid
Pridobitev obvladujočega deleža (manj kot 100 odstotkov)	Možna je izbira metode merjenja neobvladujočega deleža
Poslovna združitev, pridobljena v več stopnjah	Merjenje že pridobljenih deležev po pošteni vrednosti
Transakcije z deleži neobvladujočih lastnikov	Izkazane so v kapitalu (in ne več kot dobro ime ali v poslovnem izidu)

Vir: I. Zadel, *Novi prijemi v računovodstvu poslovnih združitvev*, 2009, str. 8.

Postavke, ki so se tradicionalno vštetele v nabavno vrednost, so preteklost. Če se podjetje odloči za zgodnejšo uporabo, to je uporabo za letna obdobja z začetkom 30. junija 2007 ali po tem datumu, mora oba standarda uporabiti sočasno.

Spremenjena standarda vplivata na (Zadel, 2009, str. 2):

- pogajanja v poslovnih združitvah v prizadevanjih za ublažitev neželenih učinkov na poslovni izid prevzemnika;
- obseg in cilje skrbnega pregleda in zbiranja podatkov za nameravan prevzem podjetja;
- oblikovanje novih računovodskih politik in postopkov za ugotavljanje ter merjenje sprememb v pošteni vrednosti za nekatera sredstva in obveznosti v prevzetem podjetju;
- zgodnejšo vključitev strokovnjakov s pravnega in računovodskega področja ter ocenjevanja vrednosti premoženja v projekt poslovne združitve;
- komuniciranje z zainteresirano javnostjo.

4 PRIMER KONSOLIDACIJE PODJETJA, KI IMA ODVISNA PODJETJA V SLOVENIJI IN IZBRANIH DRŽAVAH

V tem poglavju prikazujem primer konsolidacije na primeru skupine, ki ima matično podjetje v Sloveniji ter v vsaki izmed obravnavanih držav, to so Slovenija, Hrvaška, BiH in Srbija, po eno odvisno podjetje. Pred prikazom prilagoditev posameznih računovodskih postavk zaradi različnih računovodskih rešitev v obravnavanih državah namenjam nekaj besed še organiziranju in načrtovanju priprave KRI, saj je ta del priprave konsolidacije prav tako pomemben kot ostali deli konsolidacije. Skupina pripravlja KRI po MSRP.

4.1 Organiziranje in načrtovanje priprave KRI

Postopek konsolidiranja je lahko tudi zelo zahteven z vidika zagotavljanja ustreznega informacijskega sistema. Brez prave informacijske podpore se lahko pojavijo težave tam, kjer ima matično podjetje več odvisnih podjetij, kjer podjetja nimajo enotnega informacijskega sistema, kadar je časa, potrebnega za pripravo konsolidiranega letnega poročila, malo, kadar ni zagotovljena avtomatizacija postopkov združevanja podatkov, kadar ni zagotovljene revijske sledi (od vhodnih bilanc do preračuna v druge valute, izločitve kapitala, naložb itd.). Ročna konsolidacija je namreč težavno opravilo, zlasti ko se večkrat ponovijo cikli, posodobijo podatki, ko se konsolidacija pripravlja mesečno ali četrtno, ko se konsolidira o hierarhičnih ravneh, divizijah ali v različnih valutah. Ob nezadostni informacijski podpori sta sestavljanje in zbiranje potrebnih podatkov za začetek izvajanja konsolidacije zamudna, možnosti za nastanek napak so večje, ob kompleksnosti postopkov jo je skoraj nemogoče izvesti.

Učinki oziroma prednosti informacijske podpore se kažejo (Olenik, 2009, str. 11):

- v poenotenem sistemu izvajanja in zagotavljanja podatkov za vsa podjetja v skupini;
- podatki so zbrani na enem mestu;
- prihranek pri času in stroških;
- transparentnost izvajanja postopkov;
- revizijska sled;
- hitro in kakovostno zagotavljanje podatkov lastnikom, nadzornemu svetu, upravi, delničarjem, bankam, revizorjem;
- možnost planiranja in napovedovanja toka poslovanja;
- podlaga za sprejemanje strateških odločitev.

Pomembno torej je, da v želji po doseganju navedenih učinkov podjetje, ki dela konsolidacijo, zagotovi ustrezen informacijski sistem za pripravo KRI.

Pred začetkom priprave KRI je treba najprej zagotoviti ustrezno predpripravljene računovodske izkaze, kar pomeni, da:

- so v posamičnih računovodskih izkazih odvisnih podjetij za podobne poslovne dogodke uporabljene enotne računovodske usmeritve (različne računovodske usmeritve se nanašajo na vrednotenje neopredmetenih dolgoročnih sredstev in opredmetenih osnovnih sredstev ter z njimi povezano amortiziranje, izkazovanje finančnih naložb, vrednotenje zalog, členitev in vrednotenje terjatev in podobno);
- so postavke v posamičnih računovodskih izkazih odvisnih podjetij enako formalno predstavljene oziroma da odvisna podjetja sestavijo posebne računovodske izkaze za potrebe konsolidiranja, ki se razlikujejo od njihovih uradnih računovodskih izkazov;

- so posamični računovodski izkazi konsolidiranih podjetij sestavljeni za poslovno leto, ki se konča z istim dnem, oziroma se opravijo preračuni za učinke pomembnih poslovnih dogodkov v odvisnih podjetjih, nastale v vmesnem obdobju, ki ne sme biti daljše od treh mesecev, oziroma da odvisna podjetja sestavijo vmesne posamične računovodske izkaze;
- je določena metoda prevedbe iz tuje valute.

Osnova za pripravo KRI so bruto bilance posameznih podjetij in analitične evidence, ki pojasnjujejo stanje na posameznih kontih.

4.2 Prilagoditev računovodskih izkazov odvisnih podjetij na raven matičnega podjetja

V tem poglavju na lastnem primeru prikazujem potrebne prilagoditve, ki jih morajo napraviti odvisna podjetja in povezana podjetja v tujini na MSRP.

Prilagoditve se nanašajo predvsem na naslednje bilančne postavke:

- finančna sredstva oziroma njihovo vrednotenje, ki je opredeljeno v MRS 39;
- zalogo oziroma vrednotenje le-te;
- rezervacije za zaposlenca, ki so opredeljene v MRS 19;
- metode amortiziranja opredmetenih osnovnih sredstev oziroma uporabo amortizacijskih stopenj in
- oblikovanje popravka terjatev.

Odvisna podjetja v tujini vodijo svoje poslovne knjige po pravilih lokalne zakonodaje in lokalnih računovodskih standardov. Računovodske usmeritve, ki jih uporabljajo, so prilagojene poslovnemu okolju, v katerem poslujejo, upoštevajoč posebnosti davčne zakonodaje posamezne države. Po MRS 27 je treba pri pripravi KRI upoštevati enotne računovodske usmeritve za podobne posle in druge poslovne dogodke v podobnih okoliščinah. Če se računovodske usmeritve odvisnih podjetij razlikujejo od računovodskih usmeritev skupine, je treba pri pripravljanju KRI opraviti ustrezne preračune v računovodskih izkazih. Prilagoditve se običajno naredijo na ravni odvisnega podjetja, saj ima le-ta zadostne informacije za izvedbo ustreznih konsolidacijskih popravkov. Poudariti pa je treba, da je za pravilnost poročanja pomembno, da prilagoditve naredijo računovodje, ki dobro poznajo MSRP. K temu lahko pripomoremo z izobraževanji znotraj skupine, kontrolo znotraj skupine in tudi s priročnikom, ki predstavlja navodila za izpolnjevanje poročevalskih paketov. V konsolidacijskem priročniku morajo biti zapisani vsi podatki in postopki, ki se v skupini uporabljajo pri konsolidiranju, in sicer (Zrinski, 2007, str. 18):

- opredelitev skupine in njenih posebnosti;
- opredelitev postopkov, načinov, metod in rokov konsolidiranja;
- organiziranost in delovanje računovodstev odvisnih podjetij ter računovodstva obvladujočega podjetja ter vrste, načini in roki medsebojnega obveščanja;
- vrste knjigovodskih listin in poslovnih knjig, ki se izdelujejo v skupini po posameznih vrstah računovodstev;
- opredelitev kontnega načrta skupine in načini usklajevanja morebitnih različnih (kakšnih) kontnih načrtov;
- oblike in vrste računovodskih izkazov ter poročila, ki se izdelujejo v odnosu med obvladujočim in odvisnimi podjetji na eni strani ter v odnosu med obvladujočim podjetjem in lastniki na drugi strani;
- metode in postopki vrednotenja, izkazovanja in konsolidiranja računovodskih postavk pri izdelavi KRI;
- razkrivanje postavk v posamičnih računovodskih izkazih in KRI ter cenovno občutljivih informacij.

Pri izdelavi konsolidacijskega priročnika je pomembno, da ta odraža dejansko sliko, ki se v skupini uporablja, oziroma da se preveri ustreznost izbranih metod in postopkov ter se glede na to tudi postopkovno in vsebinsko uredi. V konsolidacijskem priročniku je tudi mesto za opredelitve, pojasnjene v konsolidiranem letnem poročilu, po 56. členu ZGD-1:

- zakaj se računovodski izkazi določenih odvisnih podjetij vključijo/upoštevajo v KRI in zakaj se nekateri ne;
- kdo izdelava KRI oziroma kje so na voljo za delničarje;
- vzrokov in postopkov, ki se izvedejo, da se zadosti zakonskim zahtevam glede KRI t. i. vnukinj oz. odvisnih podjetij posameznega odvisnega podjetja v skupini.

Vsem trem državam, ki jih obravnavam (Hrvaška, BiH in Srbija), je skupno, da je treba pripraviti prevod računovodskih izkazov odvisnih podjetij v ustrezno poročevalsko enoto, v konkretnem primeru (obvladujoče podjetje je v Sloveniji) v evrsko valuto.

4.3 Prevajanje iz tujih valut

Če imamo pri sestavljanju KRI odvisna podjetja v tujini, je treba njihove računovodske izkaze pretvoriti v domačo valuto. Po SRS 2006 je treba sredstva in obveznosti prevesti po končnem tečaju poslovnega leta, prihodke in odhodke pa po tečajih, ki so veljali v času vračunavanja stroškov in nastanka prihodkov, ali pa po tečajih, približno enakih tedanjim dejanskim tečajem (zaradi poenostavitve). V praksi to pomeni, da če je podjetje prihodke in odhodke ustvarjalo enakomerno čez celo poslovno leto, bomo le-te prevedli na povprečni tečaj leta, če pa je poslovanje sezonsko, bomo za prihodke uporabili tečaj obdobja ali obdobj, v katerih se je ustvaril pretežni del prihodkov.

V bilanci stanja pri prevedbi iz tuje valute prikažemo tečajno razliko, ki je posledica uporabe različnih tečajev v posebni postavki v kapitalu, in sicer po SRS 2006 18.24 gre za posebno postavko v kapitalu, imenovano uskupinjevalni popravek kapitala. Ob negativnih razlikah med končnim in povprečnim tečajem imamo lahko tudi negativne uskupinjevalne popravke kapitala. Tako pozitivne kot negativne razlike pa so izključno prikazane le v KRI. V nadaljevanju bi osvetlila še MRS 21 v povezavi s to tematiko.

MRS ima na temo deviznih tečajev poseben standard, in sicer je to MRS 21. Ta mednarodni standard določa, da:

- se sredstva in obveznosti prevedejo po tečaju na dan bilance stanja, pri čemer se denarne¹¹ postavke v tujih valutah pretvorijo po končnem tečaju, nedenarne¹² postavke, ki so izmerjene po izvorni vrednosti v tuji valuti, pa ostanejo pretvorjene po menjalnem tečaju na dan posla (angl. International Financial Reporting Standards and Related Publications, 2007); če so finančne naložbe v odvisna, skupaj obvladovana in pridružena podjetja nedenarne postavke, se, če jih podjetje izkazuje po nabavni vrednosti, njihova vrednost zaradi menjalnih tečajev ne spreminja, če pa jih podjetje vrednoti po pošteni vrednosti, mora upoštevati spremembo tečaja tuje valute;
- se morajo prihodki in odhodki obračunskega obdobja pretvoriti po menjalnih tečajih, ki so veljali na dan določenega posla (angl. International Financial Reporting Standards and Related Publications, 2007); MRS 21 dovoljuje tudi uporabo povprečnega tečaja za prevedbo poslova v izkazu poslovnega izida pod pogojem, da se menjalni tečaji v obdobju pomembno ne spreminjajo in da zaradi uporabe približka ne prihaja do pomembnih napak v računovodskih izkazih;
- vse tečajne razlike, ki nastanejo pri konsolidaciji, predstavimo v uskupinjevalni popravek kapitala (angl. International Financial Reporting Standards and Related Publications, 2007).

Preračuni finančnih sredstev, izraženih v tujih valutah, ki so denarne postavke, se pripoznajo v poslovnem izidu. Preračuni ostalih finančnih sredstev, izraženih v tujih valutah, se pripoznajo v skladu z njihovo razvrstitvijo (del SRS 3.22) (Kamenšek, 2007, str. 24).

Finančne naložbe v odvisna podjetja vsekakor niso denarne postavke, kar pomeni, da se le-te obravnavajo skladno z njihovo razvrstitvijo. Po večini so naložbe v odvisna podjetja razvrščene v četrto skupino naložb, razpoložljivih za prodajo in vrednoteno po nabavni vrednosti, kar pomeni, da se te naložbe vrednotijo po nabavni vrednosti. Zaradi

¹¹ Denarne postavke so denarna sredstva in finančne naložbe v posojila, ki jih bo podjetje prejelo poravnane v določeni ali določljivi velikosti denarnih sredstev.

¹² Nedenarne postavke so finančne naložbe v odvisna, skupaj obvladovana in pridružena podjetja.

tega bo pri konsolidiranju in izločevanju naložb prihajalo do razlik, ki se bodo prikazovale v kapitalu v kategoriji uskupinjevalni popravek kapitala.

4.4 Uporaba MSRP matičnega podjetja S v Republiki Sloveniji

Poročajoče podjetje S je podjetje s sedežem v Sloveniji. KRI za leto, ki se je končalo 31. 12. 200x, vključuje podjetje S in njegova štiri odvisna podjetja.

Podlaga za merjenje:

KRI so sestavljeni ob upoštevanju izvirne vrednosti, razen v naslednjih primerih, ko se upošteva poštena vrednost:

- izpeljani finančni inštrumenti,
- za prodajo razpoložljiva finančna sredstva,
- nepremičnine po modelu vrednotenja,
- poslovne združitev.

Funkcijska in predstavitvena valuta KRI je EUR; to je tudi valuta matičnega podjetja.

Računovodski izkazi podjetij v skupini so pripravljene na isti poročevalski dan in z upoštevanjem temeljnih računovodskih predpostavk: časovne neomejenosti delovanja, načela upoštevanja nastanka poslovnih dogodkov in doslednosti predstavljanja. Računovodski izkazi odvisnih podjetij so v KRI vključeni od datuma, ko se obvladovanje začne, do datuma, ko se preneha. Pri konsolidiranju se uporablja metoda popolnega konsolidiranja.

V nadaljevanju predstavljam merjenje tistih računovodskih postavk na ravni skupine, pri katerih se je izkazalo, da je potrebna prilagoditev KRI zaradi različnih računovodskih rešitev posameznih odvisnih podjetij.

Neizpeljani finančni inštrumenti

Neizpeljani finančni inštrumenti vključujejo naložbe v kapital in dolžniške vrednostne papirje, poslovne in druge terjatve, denarna sredstva in njihove ustreznike, prejeta in dana posojila ter poslovne in druge obveznosti. Skupina neizpeljane finančne inštrumente na začetku pripozna po pošteni vrednosti, povečani za stroške, ki se neposredno nanašajo na posel.

Prevrednotenje nepremičnin, naprav in opreme

Poštena vrednost nepremičnin, naprav in opreme iz poslovnih združenj je na ravni skupine enaka tržni vrednosti. Tržna vrednost nepremičnin je enaka ocenjeni vrednosti, po kateri bi se lahko nepremična na dan cenitve in po ustreznem trženju izmenjala v preišljenem poslu med voljnim prodajalcem in voljnim kupcem, pri čemer so stranke dobro obveščene ter ravnajo razumno, neprisiljeno in neodvisno (Mednarodni standard ocenjevanja vrednosti 1, 2007). Opremo in naprave vodi skupina po modelu nabavne vrednosti.

Amortizacija se obračunava po metodi enakomernega časovnega amortiziranja ob upoštevanju dobe koristnosti vsakega posameznega opredmetenega osnovnega sredstva. Najeta sredstva v obliki finančnega najema se amortizirajo ob upoštevanju trajanja najema in dobe koristnosti, razen če je precej gotovo, da bo skupina do konca trajanja najema postala lastnica najetega sredstva. Zemljišča se ne amortizirajo. Skupina za del amortizacije, ki se nanaša na okrepitev osnovnih sredstev, odpravlja oblikovani presežek iz prevrednotenja med zadržane dobičke.

Ocenjene dobe koristnosti matičnega podjetja za tekoče in primerljivo obdobje so naslednje:

- zgradbe: 30 let,
- zabojniki, rastlinjaki: 10 let,
- skladiščna oprema: od 5 do 10 let,
- tehnološka oprema, delovne naprave in stroji: od 5 do 10 let,
- trgovinska, pisarniška in ostala oprema: od 3 do 8 let,
- drobni inventar do 500 EUR: 3 leta,
- računalniška oprema: 4 leta.

Metode amortiziranja, dobe koristnosti in preostale vrednosti se ponovno pregledajo na dan poročanja.

Zaloge

Matično podjetje vrednoti zaloge trgovskega blaga po izvorni vrednosti ali čisti iztržljivi vrednosti, in sicer po manjši izmed njiju. Izvirna vrednost je vrednost gotovine ali poštena vrednost nadomestila za pridobitev sredstev (SRS 2006 4). Čista iztržljiva vrednost pa je po definiciji SRS 2006 ocenjena prodajna cena, dosežena v rednem poslovanju, zmanjšana za ocenjene stroške dokončanja in ocenjene stroške, potrebne za to, da pride do prodaje, zamenjave ali razdelitve.

Vrednotenje zalog nedokončane proizvodnje in dokončanih proizvodov je po metodi vrednotenja s proizvodjalnimi stroški. Skupina se je za to vrednotenje odločila na podlagi računovodske analize zaradi precej enakomerne tako proizvodnje kot prodaje na daljši rok. Po tej metodi skupina v vrednost zalog nedokončane proizvodnje in dokončanih proizvodov vračunava neposredne stroške materiala, neposredne stroške dela, neposredne stroške storitev in neposredne stroške amortizacije ter posredne proizvodjalne stroške.

Metoda zmanjševanja zalog zaradi prodaje trgovskega blaga je metoda FIFO (angl. *first in first out*). S to metodo je omogočeno, da na koncu obračunskega obdobja praviloma v zalogi ostanejo stvari, kupljene razmeroma blizu bilance stanja, zato so izkazane po kar se da aktualni nabavni ceni (Kavčič, 2006, str. 46).

Skupina pri porabi zalog surovin in embalaže ter dokončanih proizvodov uporablja metodo tehtanih povprečnih nabavnih cen, kar pomeni, da se poraba vrednoti po vsakokratnih povprečnih cenah, ki upoštevajo vrednost začetne zaloge in vrednost vseh nabav v obdobju.

Skupina opravlja tudi redne odpise in delne odpise poškodovanih, pretečenih, neuporabnih zalog, ki se opravljajo redno med letom po posameznih postavkah. Konec leta se zaloge po stanju na dan 31. 12. prevrednotijo po skupinah sorodnih ali povezanih postavk glede na njihovo starost oziroma zastarelost. Popravljajo se pavšalno glede na izkušnje iz preteklih let.

Poslovne terjatve in druga sredstva

Poslovne terjatve se ob začetnem pripoznanju izkazujejo v zneskih, ki izhajajo iz ustreznih listin, ob predpostavki, da bodo plačane. Terjatve se praviloma merijo po odplačni vrednosti po metodi efektivnih obresti. Če pa obstajajo nepristranski dokazi, da je prišlo do izgube zaradi oslabitve, se izguba izmeri kot razlika med knjigovodsko vrednostjo terjatve in pričakovano udenarljivo vrednostjo ter se pripozna v poslovnem izidu. Skupina slabi terjatve na način, da se popravijo v določenem odstotku od vrednosti terjatev glede na pretečeni rok zapadlosti, in sicer različno na domačem in tujem trgu. Za večje terjatve in terjatve, za katere je sprožen postopek na sodišču, se udenarljivost ocenjuje individualno. Terjatve, za katere se domneva, da ne bodo poravnane v celotnem znesku, skupina šteje za dvomljive, terjatve, zoper katere teče sodni postopek, pa sporne.

Rezervacije

Skupina oblikuje rezervacije za jubilejne nagrade, dana jamstva in odpravnine. Diskontirane so na dan bilance stanja. Prav tako ima skupina oblikovane kratkoročne rezervacije v zvezi z zasluži zaposlencev.

Davek od dobička in odloženi davki

Na višino davka od dobička vpliva tudi davčna politika posamezne države. V Sloveniji se pri davčnih obračunih uporablja ZDDPO-2. Stopnja davka od dohodkov v Sloveniji je bila za leto 2008 22 odstotkov. Davčna osnova je dobiček kot presežek prihodkov nad odhodki po ZDDPO-2, pri čemer se kot osnova za pripoznavanje v davčnem obračunu še vedno priznavajo prihodki in odhodki, prikazani v izkazu poslovnega izida, ugotovljeni na osnovi zakona ali računovodskih standardov. Matično podjetje je oblikovalo in odpravljalo odložene davke zaradi:

- razlik med poslovno in davčno amortizacijo,
- oblikovanja popravkov terjatev,
- oblikovanja popravkov zalog,
- oblikovanja rezervacij,
- prevrednotenja na višjo vrednost (okrepitev) osnovnih sredstev,
- prevrednotenja za prodajo razpoložljivih finančnih sredstev.

4.5 Uporaba MSRP v odvisnem podjetju A v Republiki Sloveniji

Podjetje A pri računovodenju uporablja SRS 2006 v povezavi z MSRP, upošteva ZGD-1 ter druge relevantne predpise s področja davkov in delovnih razmerij.

Pri sestavi KRI so bila ugotovljena naslednja odstopanja od računovodskih usmeritev matičnega podjetja:

Podjetje A ima v bilanci stanja med dolgoročnimi finančnimi naložbami v kapital drugih podjetij, razvrščenimi med za prodajo namenjena finančna sredstva, tudi naložbe, ki jih ni moglo ovrednotiti po pošteni vrednosti. Delnice teh podjetij ne kotirajo na borzi. Skupina, ki sestavlja KRI, ocenjuje, da bi bili stroški vrednotenja teh dolgoročnih finančnih naložb v kapital drugih podjetij po pošteni vrednosti previsoki, ocena pa ne bi pomembno vplivala na pravilnost računovodskih izkazov, zato je ta naložba vrednotena po nabavni vrednosti. Tu torej skupina ni izvedla prilagoditve.

Po revizijskem pregledu matično podjetje ugotovi, da ima odvisno podjetje A tudi dvomljive in sporne terjatve, nima pa oblikovanega popravka vrednosti. Z oblikovanjem popravka vrednosti terjatev se znižajo vrednosti sredstev v bilanci stanja in čisti dobiček ter oblikujejo terjatve za odloženi davek.

Podjetje A uporablja pri vrednotenju zalog nedokončane proizvodnje in dokončanih proizvodov metodo spremenljivih stroškov, ki se razlikuje od metode vrednotenja zalog skupine. Ta metoda ne vključuje vseh posrednih proizvodnih stroškov, temveč le spremenljivi del. Zaradi uporabe druge metode nastajajo precejšnje razlike, zato je potrebna prilagoditev v KRI. Prilagoditev vpliva na stanje zalog in poslovni rezultat.

Odvisno podjetje A v Sloveniji oblikuje tudi dolgoročne rezervacije za dana jamstva proizvodov, ki jih je med drugim prodalo tudi podjetjema na Hrvaškem in BiH. Te rezervacije predstavljajo le del vseh rezervacij in kot take jih je treba izločiti pri sestavi KRI. Računovodski standard namreč pravi, da če se rezervacije oblikujejo v zvezi s poslovnimi razmerji do drugih podjetij v skupini, jih je treba izločiti iz KRI, kar prek uskupinjenih poslovnih prihodkov oziroma poslovnih odhodkov vpliva na uskupinjeni čisti dobiček in nato na uskupinjeni preneseni čisti dobiček. Odvisno podjetje A ima oblikovane tudi dolgoročne rezervacije za odpravnine ob upokojitvi in jubilejne nagrade, ki so skladni z aktuarskimi izračuni.

Skupina oblikuje tudi kratkoročne pasivne časovne razmejitve za neizplačane dopuste, česar pa podjetje A ne dela. Kratkoročne pasivne časovne razmejitve se namreč največkrat oblikujejo za neizplačane dopuste. Po drugem odstavku 163. člena Zakona o delovnih razmerjih (Ur. l. RS, št. 42/2002 do 45/2008) ima zaposlenec pravico izrabiti neizkoriščeni letni dopust, v dogovoru z delodajalcem, do 30. junija naslednjega leta. To pomeni, da bo dopust obračunan in plačan v naslednjem letu, stroški morajo biti izkazani v letu, ko je nastala pravica do dopusta, in s tem seveda tudi stroški nadomestila za izrabo letnega dopusta. Ker je znesek v tem primeru relativno visok, skupina napravi prilagoditev v KRI. Prilagoditev vpliva na bilanco stanja (povečanje pasivnih časovnih razmejitev) in na zniževanje čistega dobička.

Skupina pri sestavi KRI ugotovi, da druge prilagoditve odvisnega podjetja A za potrebe konsolidacije niso potrebne.

4.6 Uporaba MSRP v odvisnem podjetju B v BiH

Podjetje B pri vodenju poslovnih knjig in sestavljanju letnih računovodskih izkazov upošteva MSRP ter zakon o računovodstvu in reviziji (Zakon o računovodstvu i reviziji u Federaciji Bosne i Hercegovine, 2005), zakon o davku od dobička (Zakon o porezu na dobit) ter druge relevantne predpise s področja davkov in delovnih razmerij.

Pregled glavnih razlik v primerjavi z matičnim podjetjem v Sloveniji:

Amortizacijske stopnje se v podjetju B v BiH razlikujejo od matičnega podjetja v Sloveniji. Ker ima podjetje relativno velik delež osnovnih sredstev v skupini, je treba te stopnje prilagoditi na raven matičnega podjetja. Taka prilagoditev se odraža v bilančni

postavki opredmetena osnovna sredstva, ki bo zaradi zvišanja amortizacijskih stopenj nižja, ter v čistem dobičku, ki bo prav tako nižji.

V predpisih BiH je določeno, da se ne opravlja okrepitev opredmetenih osnovnih sredstev na pošteno vrednost. Posledično je treba pri pripravi KRI vsakokrat presoјati, ali je prišlo do pomembnejše rasti prodajnih vrednosti, in opraviti okrepitev. Podjetje B v svojih poslovnih knjigah namreč vodi tako nepremičnine, naprave in opreme kot tudi naložbeno nepremičnino. Ker je vrednost nepremičnine relativno pomembna računovodska postavka, se nepremičnina pri pripravi KRI prevrednoti na pošteno vrednost. Ker je nepremičnina ocenjena na višjo vrednost, se to odraža v večji vrednosti opredmetenih osnovnih sredstev na eni strani in višjem kapitalu na drugi strani. Isto velja za naložbene nepremičnine. Poštena vrednost v poslovnih združitvah temelji na tržni vrednosti. Če ni mogoče določiti trenutnih cen na aktivnem trgu, vrednost naložbene nepremičnine oceni s pomočjo skupne vrednosti pričakovanih denarnih tokov iz oddajanja nepremičnine v najem. Donos, ki odseva posebna tveganja, je vključen v izračun vrednosti nepremičnine na osnovi diskontiranih neto denarnih tokov na letni ravni.

Odvisno podjetje B v svojih računovodskih izkazih ni oblikovalo popravka vrednosti terjatev, ki so sporne ali dvomljive. Z oblikovanjem popravka vrednosti terjatev se znižajo vrednosti sredstev v bilanci stanja in čisti dobiček ter oblikujejo terjatve za odloženi davek.

Odvisno podjetje v BiH v svojih računovodskih izkazih tudi ni oblikovalo rezervacij za zasluške zaposlencev, ki se praviloma oblikujejo za:

- tisti del zneska stroškov dela, katerega izplačilo zahtevajo zaposlenci na podlagi zakona, kolektivne pogodbe, splošnega akta podjetja ali pogodbe o zaposlitvi, podjetje pa takemu izplačilu nasprotuje,
- jubilejne nagrade in
- odpravnine, ki pripadajo zaposlencem, ko nehajo delati v podjetju.

Ker je oblikovanje rezervacij pomembno za predstavitev KRI, se skupina odloči, da tovrstne rezervacije oblikuje na podlagi aktuarskih izračunov, kljub stroškom, ki bodo nastali v zvezi s tem.

Aktuarske predpostavke so najboljše ocene spremenljivk, ki v podjetju določajo končne stroške zagotavljanja pozaposlitvenih zasluškov. Aktuarske predpostavke za obračun višine jubilejnih nagrad in odpravnin obsegajo:

- demografske predpostavke:

- umrljivost v času službovanja,
 - stopnja fluktuacije zaposlencev, invalidnosti in zgodnjega upokojevanja;
- finančne predpostavke, ki obravnavajo:
 - diskontno mero,
 - prihodnjo raven plač in drugih zaslužkov,
 - višino pravice po kolektivni pogodbi in
 - drugo.

Stopnja davka od dobička v BiH je po zakonu o davku od dobička (Zakon o porezu na dobit) 10 odstotkov. Bosansko odvisno podjetje v svojih računovodskih izkazih ne izkazuje odloženih davkov, za kar poskrbi skupina, ki skladno z gornjimi ugotovitvami pripravi prilagoditve in izračuna odložene davke. Odloženi davki so v tem primeru oblikovani zaradi razlik med davčno in poslovno amortizacijo, oblikovanja rezervacij, prevrednotenja na višjo vrednost (okrepitev) osnovnih sredstev navzgor in oblikovanja popravka vrednosti terjatev.

4.7 Uporaba MSRP v odvisnem podjetju C v Republiki Srbiji

Podjetje C sestavlja letne računovodske izkaze skladno z zakonom o računovodstvu in reviziji (Zakon o računovodstvu i reviziji, Službeni glasnik št. 46/2006), zakonom o davku od dobička (Zakon o porezu na dobit preduzeća) ter drugimi relevantnimi predpisi s področja davkov in delovnih razmerij. Vendar mora tudi podjetje C za potrebe KRI prilagoditi določene bilančne postavke.

Pregled glavnih razlik v primerjavi z matičnim podjetjem v Sloveniji:

V primerjavi s preostalimi obravnavanimi državami Srbija sestavlja precej drugačne računovodske izkaze in je zato kot prvo treba postavke iz njihove bruto bilance prilagoditi matičnemu podjetju oziroma le-te prenesti k postavki matičnega podjetja, ki vsebinsko ustreza postavki odvisnega podjetja.

Podjetje C v Republiki Srbiji med opredmetenimi osnovnimi sredstvi izkazuje tudi naložbene nepremičnine, ki jih je treba po MRS 40 izkazovati ločeno. Naložbeno nepremičnino tudi amortizira, kar pa je neskladno z MSRP, zato je treba to postavko prilagoditi. Politika matičnega podjetja namreč je slabitev naložbenih nepremičnin in model poštene vrednosti. Prilagoditev v KRI se odraža v večji vrednosti naložbenih nepremičnin (okrepitev navzgor) na eni strani in v zvišanju vrednosti kapitala na drugi strani.

Prav tako podjetje C uporablja druge amortizacijske stopnje, kot so predpisane v skupini, zato se matično podjetje odloči, da tudi tu naredi prilagoditev. Zaradi zvišanja amortizacijskih stopenj se bo ta prilagoditev odražala v bilančni postavki opredmetena osnovna sredstva, ki bo zaradi zvišanja amortizacijskih stopenj nižja, ter v čistem dobičku, ki bo prav tako nižji.

Tudi odvisno podjetje C v svojih računovodskih izkazih ni oblikovalo popravka vrednosti terjatev, ki so sporne ali dvomljive. Z oblikovanjem popravka vrednosti terjatev se znižajo vrednosti sredstev v bilanci stanja in čisti dobiček ter oblikujejo terjatve za odloženi davek.

Razlika, ki vpliva na rezultat po MSRP, so rezervacije po MRS 19¹³. Podjetje C namreč nima oblikovanih tovrstnih rezervacij, zato morajo biti oblikovane za potrebe KRI. Ta prilagoditev se naredi s posebno konsolidacijsko knjižbo po prejemu zneskov rezervacij, ki se morajo upoštevati v KRI. Prilagoditev se odraža v nižjem čistem poslovnem izidu na eni strani in višji vrednosti dolgoročnih rezervacij za odpravnine ob upokojitvi in jubilejne nagrade v bilanci stanja na drugi strani. Zaradi dodatnega oblikovanja kratkoročnih pasivnih časovnih razmejitev za neizplačane dopuste, se ta knjižba odraža v nižjem poslovnem izidu na eni strani in večjih kratkoročnih pasivnih časovnih razmejitev na drugi strani.

Davčni izkazi v srbskem odvisnem podjetju so pripravljene skladno z njihovo zakonodajo. Davčna stopnja je 10 odstotkov. Odloženi davki so oblikovani na ravni skupine. Oblikovani so zaradi razlik med poslovno in davčno amortizacijo (slednja se izračuna zgolj zaradi davčnih namenov), okrepitev osnovnih sredstev navzgor, rezervacij in oblikovanja popravka vrednosti terjatev.

4.8 Uporaba MSRP v odvisnem podjetju Č v Republiki Hrvaški

Hrvaško podjetje Č pri pripravi računovodskih izkazov upošteva zakon o računovodstvu in standarde HSFI (Hrvatski standardi financijskog izveščavanja), ki so nekakšna kompilacija MSRP, vendar pa morajo velika podjetja, banke, vsa borzna podjetja, lizing podjetja in podobna podjetja iz finančnega sektorja uporabljati neposredno MSRP. Pri obračunu davka od dobička upošteva zakon o davku od dobička.

Podjetje osnovnih sredstev ne prevrednotuje zaradi okrepitve/slabitve, kar je skladno z računovodsko usmeritvijo skupine, medtem ko pa uporablja druge amortizacijske stopnje, kot so amortizacijske stopnje skupine, iz česar nastajajo večje razlike, zato mora skupina narediti prilagoditev. Prav tako uporablja metodo padajočega amortiziranja. Ker je metoda amortiziranja skupine metoda enakomernega časovnega

¹³ MRS 19 – Zaslužki zaposlencev.

amortiziranja, je treba to metodo prilagoditi na raven skupine, kar se naredi s konsolidacijsko knjižbo.

Odvisno podjetje na Hrvaškem ima visoke terjatve, po revizijskem pregledu pa so nekatere izmed njih dvomljive, zato se na ravni skupine kot na lokalni ravni oblikuje popravek terjatev skladno s politiko skupine, kar vpliva na nižje vrednosti terjatev in višje odhodke na drugi strani. Spremeni se tudi davčni izkaz oziroma višina davka od dobička.

Hrvaško odvisno podjetje prikazuje v svojih lokalnih računovodskih izkazih dolgoročne rezervacije za zaposlenca po MRS 19, vendar ne obračuna odloženega davka, temveč se ta izračuna le za potrebe izdelave KRI. Upoštevajoč računovodsko usmeritev skupine oblikuje tudi kratkoročne rezervacije za neizkoriščene dopuste.

Na Hrvaškem je davčni obračun pripravljen skladno z zakonom o davku od dobička. Davčna osnova je dobiček, ugotovljen po računovodskih predpisih, zmanjšan ali povečan za davčno priznane ali nepriznane stroške. Podjetje lahko davčno osnovo med drugim zmanjša tudi za odhodke od dividend ali deleža v dobičku drugih podjetij in za amortizacijo, ki v predhodnih obdobjih ni bila priznana kot dohodek. Stopnja davka od dobička je 20 odstotkov. Hrvaško odvisno podjetje Č je v poslovnem letu oblikovalo rezervacije, odložene davke pa je izračunala skupina za potrebe KRI. Prav tako je skupina obračunala odložene davke iz prevrednotenj osnovnih sredstev in iz oblikovanja vrednosti popravka terjatev.

4.9 Povzetek prilagoditev računovodskih postavk odvisnih podjetij zaradi različnih računovodskih usmeritev na raven skupine

Pred sklepno mislijo povzemam še vse prilagoditve računovodskih postavk odvisnih podjetij zaradi različnih računovodskih usmeritev na raven skupine:

Tabela 5: Prilagoditev računovodskih postavk odvisnih podjetij na raven skupine pri osnovnih sredstvih

Matično podjetje	Računovodska usmeritev	
Podjetje S	Model pošteno vrednosti za vrednotenje nepremičnin; ločeno izkazovanje naložbenih nepremičnin po MRS 40	
Odvisno podjetje	Računovodska usmeritev	Prilagoditev na ravni skupine
Podjetje B v BiH	Model nabavne vrednosti	Da – prevrednotenje na pošteno vrednost – okrepitev navzgor
Podjetje C v Srbiji	Model nabavne vrednosti in vodenje opredmetenih osnovnih sredstev v bilanci stanja skupaj z naložbeno nepremičnino	Da – prevrednotenje na pošteno vrednost – okrepitev navzgor; razveljavitev stroška amortizacije za naložbeno nepremičnino

Opomba k Tabeli 5: Pri dveh odvisnih podjetjih je treba napraviti prevrednotenje nepremičnin na pošteno vrednost, kar v konkretnem primeru pomeni prevrednotenje navzgor. To se odraža v bilanci stanja kot višja vrednost opredmetenih osnovnih sredstev oziroma višja vrednost naložbene nepremičnine in višja vrednost kapitala na drugi strani ter pripoznavanje obveznosti za odloženi davek v bilanci stanja. Razveljavitev stroška amortizacije naložbene nepremičnine zvišuje tekoči poslovni izid.

Tabela 6: Prilagoditev računovodskih postavk odvisnih podjetij na raven skupine zaradi amortizacijske metode

Matično podjetje	Računovodska usmeritev	
Podjetje S	Metoda enakomernega časovnega amortiziranja	
Odvisno podjetje	Računovodska usmeritev	Prilagoditev na ravni skupine
Podjetje Č na Hrvaškem	Metoda padajočega časovnega amortiziranja	Da – razveljavitev stroška amortizacije v tekočem poslovnem letu in obračun le-te po predpisanih stopnjah skupine

Opomba k Tabeli 6: Sprememba stroška amortizacije vpliva na višino popravka vrednosti, kar v konkretnem primeru zaradi uporabe višjih amortizacijskih stopenj skupine pomeni nižjo vrednost opredmetenih osnovnih sredstev v bilanci stanja in na drugi strani nižji tekoči poslovni izid.

Tabela 7: Prilagoditev računovodskih postavk odvisnih podjetij na raven skupine zaradi amortizacijskih stopenj

Matično podjetje	Računovodska usmeritev	
Podjetje S	Višina amortizacijskih stopenj za poslovne namene je usklajena z dobo koristnosti posameznih opredmetenih osnovnih sredstev	
Odvisno podjetje	Računovodska usmeritev	Prilagoditev na ravni skupine
Podjetje B v BiH	Uporaba maksimalno dovoljenih amortizacijskih stopenj po davčni zakonodaji, ne glede na dobo koristnosti posameznih skupin opredmetenih osnovnih sredstev	Da – razveljavitev stroška amortizacije v tekočem poslovnem letu in obračun le-te po predpisanih stopnjah skupine
Podjetje C v Srbiji	Uporaba maksimalno dovoljenih amortizacijskih stopenj po davčni zakonodaji, ne glede na dobo koristnosti posameznih skupin opredmetenih osnovnih sredstev	Da – razveljavitev stroška amortizacije v tekočem poslovnem letu in obračun le-te po predpisanih stopnjah skupine
Podjetje Č na Hrvaškem	Uporaba maksimalno dovoljenih amortizacijskih stopenj po davčni zakonodaji, ne glede na dobo koristnosti posameznih skupin opredmetenih osnovnih sredstev	Da – razveljavitev stroška amortizacije v tekočem poslovnem letu in obračun le-te po predpisanih stopnjah skupine

Opomba k Tabeli 7: Sprememba stroška amortizacije vpliva na višino popravka vrednosti, kar v konkretnem primeru zaradi uporabe višjih amortizacijskih stopenj skupine pomeni nižjo vrednost opredmetenih osnovnih sredstev v bilanci stanja in na drugi strani nižji tekoči poslovni izid. Ker prihaja do razlik med davčno in poslovno amortizacijo, matično podjetje na ravni skupine oblikuje še obveznosti za odloženi davek.

Tabela 8: Prilagoditev računovodskih postavk odvisnih podjetij na raven skupine pri finančnih naložbah

Matično podjetje	Računovodska usmeritev	
Podjetje S	Vrednotenje dolgoročnih finančnih naložb, ki so razvrščene med za prodajo razpoložljiva finančna sredstva po pošteni vrednosti	
Odvisno podjetje	Računovodska usmeritev	Prilagoditev na ravni skupine
Podjetje A v Sloveniji	Vrednotenje po modelu nabavne vrednosti	Ne

Opomba k Tabeli 8: Matično podjetje je ocenilo, da bi bili stroški prevrednotenja previsoki v primerjavi z vplivom na pravilnost KRI, ki je relativno nepomemben.

Tabela 9: Prilagoditev računovodskih postavk odvisnih podjetij na raven skupine pri zalogah

Matično podjetje	Računovodska usmeritev	
Podjetje S	Vrednotenje zalog surovin, embalaže, dokončanih proizvodov in nedokončane proizvodnje po metodi proizvodjalnih stroškov	
Odvisno podjetje	Računovodska usmeritev	Prilagoditev na ravni skupine
Podjetje A v Sloveniji	Vrednotenje po metodi spremenljivih stroškov	Da

Opomba k Tabeli 9: Ker je metoda vrednotenja zalog v odvisnem podjetju metoda spremenljivih stroškov, ki vključuje neposredne stroške materiala, neposredne stroške dela, neposredne stroške storitev, neposredne stroške amortizacije in spremenljivi del posrednih proizvodjalnih stroškov, ne vključuje pa nespremenljivega dela posrednih proizvodjalnih stroškov, ki so relativno visoki, se matično podjetje odloči za prilagoditev te metode vrednotenja na raven skupine. To pomeni, da skupina v KRI nespremenljivi del posrednih proizvodjalnih stroškov pripozna v zalogah, kar vpliva na višji poslovni izid na eni strani in višjo vrednost zalog v bilanci stanja na drugi strani.

Tabela 10: Prilagoditev računovodskih postavk odvisnih podjetij na raven skupine pri terjatvah

Matično podjetje	Računovodska usmeritev	
Podjetje S	Oblikovanje popravkov vrednosti terjatev	
Odvisno podjetje	Računovodska usmeritev	Prilagoditev na ravni skupine
Podjetje A v Sloveniji	Ne oblikuje popravkov vrednosti terjatev	Da
Podjetje B v BiH	Ne oblikuje popravkov vrednosti terjatev	Da
Podjetje C v Srbiji	Ne oblikuje popravkov vrednosti	Da

	terjatev	
Podjetje Č na Hrvaškem	Ne oblikuje popravkov vrednosti terjatev	Da

Opomba k Tabeli 10: Po analitičnem pregledu matičnega podjetja odvisnih podjetij v skupini je le-to ocenilo, da imajo odvisna podjetja tako dvomljive kot sporne terjatve, zato na ravni skupine oblikuje popravke vrednosti terjatev, kar znižuje vrednosti terjatev na eni strani in znižuje poslovni izid na drugi strani. Zaradi razlik med davčno in računovodsko obravnavo popravkov skupina oblikuje še terjatve za odložene davke.

Tabela 11: Prilagoditev računovodskih postavk odvisnih podjetij na raven skupine pri dolgoročnih rezervacijah

Matično podjetje	Računovodska usmeritev	
Podjetje S	Pripoznavanje dolgoročnih rezervacij za jubilejne nagrade, dana jamstva in odpravnine	
Odvisno podjetje	Računovodska usmeritev	Prilagoditev na ravni skupine
Podjetje A v Sloveniji	Skladna z usmeritvijo matičnega podjetja	Da
Podjetje B v BiH	Ni skladna z usmeritvijo matičnega podjetja	Da
Podjetje C v Srbiji	Ni skladna z usmeritvijo matičnega podjetja	Da

Opomba k Tabeli 11: Čeprav odvisno podjetje A v Sloveniji oblikuje dolgoročne rezervacije za jubilejne nagrade, dana jamstva in odpravnine, je vseeno potrebna prilagoditev na ravni skupine, saj jih oblikuje med drugimi tudi za dana jamstva proizvodov, ki jih je prodalo odvisnemu podjetju B in C. Te rezervacije je treba izločiti iz KRI. To vpliva na višji konsolidirani dobiček in nižjo vrednosti rezervacij ter na nižjo vrednost terjatev za odloženi davek. Prav tako je potrebno prilagoditi računovodske postavke pri ostalih dveh odvisnih podjetjih na raven skupine, kar se odraža v nižjem poslovnem izidu in višjih oblikovanih dolgoročnih rezervacijah.

Tabela 12: Prilagoditev računovodskih postavk odvisnih podjetij na raven skupine pri kratkoročnih rezervacijah

Matično podjetje	Računovodska usmeritev	
Podjetje S	Pripoznavanje kratkoročnih rezervacij za zasluške zaposlencev	
Odvisno podjetje	Računovodska usmeritev	Prilagoditev na ravni skupine
Podjetje A v Sloveniji	Ne oblikuje tovrstnih rezervacij	Da
Podjetje B v BiH	Ne oblikuje tovrstnih rezervacij	Da
Podjetje C v Srbiji	Ne oblikuje tovrstnih rezervacij	Da
Podjetje Č na Hrvaškem	Ne oblikuje tovrstnih rezervacij	Da

Opomba k Tabeli 12: Z oblikovanjem kratkoročnih rezervacij za zasluške zaposlencev po MRS 19 se računovodski izkazi vseh odvisnih podjetij spremenijo tako, da se zvišajo

kratkoročne pasivne časovne razmejitve v bilanci stanja in preko višjih stroškov dela znižajo poslovni izidi.

Tabela 13: Prilagoditev računovodskih postavk odvisnih podjetij na raven skupine pri odloženih davkih

Matično podjetje	Računovodska usmeritev	
Podjetje S	Pripoznavanje terjatev in obveznosti za odložene davke	
Odvisno podjetje	Računovodska usmeritev	Prilagoditev na ravni skupine
Podjetje A v Sloveniji	Pripoznava odložene davke	Da
Podjetje B v BiH	Ne pripoznava odloženih davkov	Da
Podjetje C v Srbiji	Ne pripoznava odloženih davkov	Da
Podjetje Č na Hrvaškem	Ne pripoznava odloženih davkov	Da

Opomba k Tabeli 13: Matično podjetje v KRI zaradi razlik med davčno in poslovno amortizacijo, zaradi prevrednotenja nepremičnin na pošteno vrednost, zaradi slabitev terjatev in zaradi oblikovanja dolgoročnih rezervacij pripoznava odložene davke.

SKLEP

KRI v Sloveniji in obravnavanih državah še vedno nimajo take veljave, kot jo imajo v drugih razvitih državah in kot bi jo dejansko morali imeti. Čeprav so za lastnike še vedno velikokrat pomembnejši posamični računovodski izkazi od konsolidiranih, lahko pravo sliko o finančnem in premoženjskem stanju dajo le konsolidirani izkazi. Omenjeno trditev vidimo tudi na primeru prilagoditve računovodskih izkazov odvisnih podjetij na raven matičnega podjetja v magistrskem delu. Čeprav vse države, ki jih omenjam, v svoji lokalni zakonodaji postopoma sprejemajo MSRP in jih tudi že uporabljajo, pa kot posledica različno hitre implementacije standardov prihaja do razlik pri bilančnih postavkah posamičnih podjetij. Razlike med posamičnimi in konsolidiranimi izkazi so lahko ogromne ter bodo v bodoče prav gotovo privedle do tega, da se bodo posamezniki zavedali pomembnosti teh razlik, kar bo posledično privedlo tudi do večje veljave konsolidiranih izkazov. Za resničen in pošten prikaz finančno-premoženjskega stanja skupine so zato potrebne prilagoditve računovodskih izkazov odvisnih podjetij na raven skupine. Razlike so najbolj očitne pri računovodenju naložb v odvisna in pridružena podjetja. Pred uveljavitvijo SRS 2006 se je tudi v posamičnih računovodskih izkazih za odvisna in pridružena podjetja uporabljala kapitalska metoda, ki je na neki način približala kapital matičnega podjetja kapitalu skupine. Po novih SRS 2006 in MSRP pa so te razlike vedno večje in nastajajo, ne glede na to, ali se za vrednotenje naložb v odvisna in pridružena podjetja uporablja nakupna ali poštena vrednost. Različne stopnje razmerij med subjekti zahtevajo različno računovodsko obravnavo. V primeru odvisnih podjetij se pri sestavljanju KRI izkazi obvladujočega podjetja združijo tako, da se primerljivi podatki seštejejo, stanja in

poslovni dogodki med podjetji pa izločijo. Pri pridruženih subjektih je treba finančno naložbo v pridruženemu subjektu v KRI obračunati po kapitalni metodi. Kadar gre za skupni podvig (na primer skupaj obvladovano poslovanje), mora podvižnik v svojih računovodskih izkazih pripoznati sredstva in obveznosti, ki jih prevzame, ter del odhodkov in prihodkov. Podobno je pri skupaj obvladovanih sredstvih. Skupaj obvladovano podjetje sestavlja lastne računovodske razvide ter pripravlja in predstavlja računovodske izkaze po MSRP, podvižniki pa deleže v skupaj obvladovanem podjetju prikažejo v svojih računovodskih izkazih s sorazmerno konsolidacijo ali pa s kapitalno metodo.

Poleg ureditve, ki jo prinaša bilančno pravo posamezne države glede izdelave KRI, je za računovodskega strokovnjaka pomembno poznati strokovne in organizacijske rešitve v praksi. Računovodski standardi ne dajejo enoličnih odgovorov za situacije, s katerimi se srečujemo v praksi. Pri izdelavi KRI se računovodska stroka srečuje z mnogimi zapletenimi situacijami, ki zahtevajo poglobljeno računovodsko znanje ter poznavanje davčne zakonodaje in statusnega prava.

LITERATURA IN VIRI

1. Atrill, P., & McLanney, E. (2002). *Financial Accounting for Non-specialists*. Harlow: Prentice Hall – Financial Times.
2. Bešter, J. (1996). *Prevzemi podjetij in njihovi učinki na delničarje, managerje, zaposlene, upnike in državo*. Ljubljana. Gospodarski vestnik.
3. Guzić, Š. (2008). Uskupinjevanje računovodskih izkazov. *Revija RDB* (6), 20-30.
4. Hieng, R., Kavčič, S., & Koželj, S. (2006). *Gradivo za izobraževanje. Predmet Računovodstvo. Tema Slovenski računovodski standardi*. Ljubljana. Slovenski inštitut za revizijo.
5. *International Financial Reporting Standards and Related Publications*. (2007). London: IASCF Publications Department.
6. Kamenšek, D. (2002). *Odgovornost in sodelovanje revizorjev pri revidiranju konsolidiranih računovodskih izkazov z odvisnimi podjetji v tujini*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
7. Kamenšek, D., & Kolarič, K. (2007). *Delavnica o konsolidiranju po novih SRS 2006 in MRS*. Ljubljana. Abeceda revizija d.o.o.
8. Kentouris, C. (2004). What's fair in Fair-Value Accounting. *Securities Industry News, Stanford*, str. 30.
9. Kieso E. D., Weygandt J. J., & Warfield D. T. (2004). *Intermediate Accounting*. Hoboken: John Wiley & Sons, Inc.
10. Kraškovic, K. (2002). *Primerjava konsolidacije računovodskih izkazov med ZDA in Nemčijo* (diplomsko delo). Ljubljana. Ekonomska fakulteta.

11. Kunšek, M. (2009, 16. februar). Kako konsolidirati (uskupinjevati) računovodske izkaze. Najdeno 31. maja na spletnem naslovu: [http://www.findinfo.si/Register/Besedilo.aspx?SOPI=FINDCLAKI%7CKako%20konsolidirati%20\(uskupinjevati\)%20racunovodske%20izkaze%7C0%7C&Doc=frpc](http://www.findinfo.si/Register/Besedilo.aspx?SOPI=FINDCLAKI%7CKako%20konsolidirati%20(uskupinjevati)%20racunovodske%20izkaze%7C0%7C&Doc=frpc)
12. Lakner, S. (2008). *Problemi pri sestavljanju konsolidiranih računovodskih izkazov* (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
13. Larsen, E. John (2000). *Modern Advanced Accounting* (8th ed.). Singapore: Irwin McGraw-Hill.
14. Miklič, P. (2003). *Konsolidirani računovodski izkazi pri prevzemih – praktični primer* (diplomsko delo). Ljubljana. Ekonomska fakulteta.
15. Milojević, M. (2009, 30. januar). Bilans stanja prema MRS. Institut za ekonomiku i finansije. Najdeno 30. januarja na spletnem naslovu: http://www.ief.co.yu/files/Bilans_stanja_prema_MRS.pdf
16. Needles E., & Powers, M. (1998). *Financial Accounting*. New York, Boston: Houghton Mifflin Company.
17. Odar, M. (2003). *Analiza predpostavke previdnosti v računovodstvu* (doktorska disertacija). Ljubljana. Ekonomska fakulteta.
18. Odar, M. (2003). Spremembe četrte in sedme direktive Evropske unije, obvezna uporaba mednarodnih standardov računovodskega poročanja ter potrebne spremembe zakonodaje. Ljubljana: *Revizor* (12), 50-55.
19. Odar, M. (2001). Uporaba predpostavke previdnosti v različnih državah. *Revizor* (12), 39-63.
20. Olenik, D. (2009, 30. december). Nadzor nad poslovanjem. Najdeno 30. decembra na spletnem naslovu http://www.sap.com/slovenia/about/events/worldtour09/pdf/Nadzor_nad_poslovanjem_-_Konsolidacija_zakladnistvo_in_e-bancnistvo.pdf
21. Pervan, I. (2004). *Usklađenost okvira financijskog izvješćivanja u Hrvatskoj, Bugarskoj i Rumunjskoj sa zahtjevima Evropske Unije*. Split: Ekonomska fakulteta.
22. Pineches, G.E. (1994). *Financial Management*. New York. HarperCollins College Publishers.
23. Prisljan, B. (2007b). *Izločanje prihodkov in odhodkov* (gradivo 8. računovodske šole konsolidiranja (uskupinjevanja)). Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
24. Prisljan, B. (2007b). *Izločanje terjatev in obveznosti* (gradivo 8. računovodske šole konsolidiranja (uskupinjevanja)). Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
25. Koritnik Rakela, S. (2008). Skupinski računovodski izkazi. *Revija RDP* (7-8), str. 2.

26. Sever, S. (2008, 25. december). Hrvatski standardi financijskog izveštavnaja. Zagreb: Ekonomska fakulteta. Najdeno 25. decembra 2008 na spletnem naslovu <http://www.orkis.hr>.
27. Slovenski inštitut za revizijo (2007). *Mednarodni standardi ocenjevanja vrednosti*. Ljubljana.
28. Slovenski inštitut za revizijo (2006). *Slovenski računovodski standardi*. Ljubljana.
29. Taylor D., & Glezen G. (1996). *Revidiranje: zasnove in postopki*. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
30. Tratnik, S. (2001). *Združitve in prevzemi v farmacevtski panogi* (magistrsko delo). Ljubljana. Ekonomska fakulteta.
31. Turk, I. (2000). *Pojmovnik računovodstva, financ in revizije*. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
32. Turk, I. (2004). *Finančno računovodstvo. Splošni del*. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
33. Vincek, I. (2007). *Konsolidiranje v SAP R/3 programu* (zaključno delo za strokovni naziv preizkušeni računovodja). Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
34. Vrankar, M. (1995). *Izdelovanje konsolidiranih računovodskih izkazov – postopki in zgledi*. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo. Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
35. Vrankar, M. (2007a). *Izločanje vmesnih dobičkov in izgub* (gradivo 8. računovodske šole konsolidiranja (uskupinjevanja)). Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
36. Vrankar, M. (2007b). Konsolidirani (skupinski) računovodski izkazi. *IKS Revija za računovodstvo in finance* (1-2), 206-240.
37. Vrankar, M. (2007c). *Konsolidiranje (uskupinjevanje) kapitala* (gradivo 8. računovodske šole konsolidiranja (uskupinjevanja)). Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
38. World Bank (2002a). Report on the observance of standards and codes – Croatia – Accounting and auditing. *Washington: The World Bank*. Najdeno na spletnem naslovu: http://www.worldbank.org.ifa.rosc_croatia.htm
39. Zadel, I. (2009, 22. september). Novi prijemu v računovodstvu poslovnih združitev. Najdeno 18.11.2009 na spletnem naslovu: <http://www.finance.si/258361/Novi-prijemi-v-ra%EBunovodstvu-poslovnih-zdru%BEitev>
40. Zakon o delovnih razmerjih. *Uradni list RS št. 42/2002*.
41. Zakon o delovnih razmerjih. *Uradni list RS št. 45/2008*.
42. Zakon o gospodarskih družbah. *Uradni list RS, št. 42/2006*.
43. Zakon o računovodstvu. *Narodne novine Republike Hrvatske št. 109/07*.
44. Zakon o računovodstvu i reviziji u Federaciji Bosne i Hercegovine. *Službene novine Federacije BiH št. 32/2005*.

45. Zakon o računovodstvu i reviziji. *Službeni glasnik št. 46.2006.*
46. Zakon o reviziji. *Narodne novine Republike Hrvatske št. 139/08.*
47. Združenje računovodstva in revizorjev Srbije (2008, 21. februar). Obvestilo Združenja računovodstva in revizorjev Srbije v zvezi z objavo MRS/MSFI. Najdeno 27. decembra 2009 na spletnem naslovu: www.paragrafco.co.yu/vesti/210208_c.html
48. Zrinski, J. (2007). Zakaj pripraviti konsolidacijski priročnik. *Finance*, str. 18.
49. Žibret Kralj, B. (2008). *Večje dileme pri konsolidiranju računovodskih izkazov* (gradivo za seminar). Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.

